

● **Mitt tips** | 22 Veiledning med egen refleksjon ● **Reportasje** | 24 Når lærernes oppførsel er problemet
● **Fotoreportasje** | 28 Barnehager med egen kokk ● **Frisonen** | 35 Luftig fritid

UTDANNING

11

5. OKTOBER 2018

utdanningsnytt.no

Ringshaug ungdomsskole:

Får karakterfri hverdag til å fungere

HUSKE

Gjenta
Liste opp
Finne
Navngi
Enkle faktaprøver

FORSTÅ

Beskrive
Vise
Formulere
Oversette
Lese
Egne ord

BRUKE

Skille
Analysere
Gjøre rede for
Sammenligne
Demonstrere
Gjøre
Undersøke

VURDERE

Velge ut
Avsløre
Organisere
Trekke slutninger
Kritisere
Konkludere
Drøfte
Diskutere

planlegge og gjennomføre undersøkelser av dem og
resultater i en rapport
faglige data, gjøre beregninger og framstille
teorien og gjøre re

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

● Frisonen

35

Høyt henger hun, men blid er hun, Silje Olderdal, når hun driver med hobbyen sin.

Innhold

Aktuelt	4	Friminutt	34
Aktuelt navn	8	Frisonen	35
Hovedsaken	10	På tavla	36
Kort og godt	18	Innspill	38
Ut i verden	19	Debatt	44
Mitt tips	20	Kronikk	48
Reportasje	22	Stilling	52
Glimt	27	Lov og rett	53
Fotoreportasje	28	Fra forbundet	54
Aktuelt	32	Medlemstilbud	58
Kryssord	33		

● Mitt tips

- Veiledning skal være mellom likeverdige kolleger, ikke mellom mesteren og læregutten, sier Astrid Nielsen Eliassen, lærer og veileder for nyutdannede lærere.

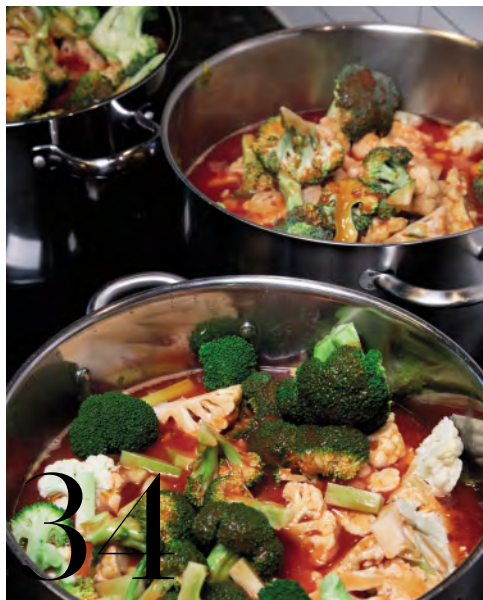
Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Den kulturelle dritsekken

Lærarar som opptre uengasjert og forstyrrende under skolekonsertar er eit kjent problem, stadfestar Egil Rundberget, seniorrådgivar i Kulturtanken, som forvaltar Den kulturelle skolesekken.

Fotoreportasje

- Æsj, hva er det?
  - Å! Yam!
  - Mye bedre enn det mamma lager.
- Møt tre kokker med brutalt ærlige kunder.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Initiativet til karakterfri hverdag ved Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg kom fra lærerne ved skolen.

Foto: Tom-Egil Jensen

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Store forventninger til statsbudsjettet

Mandag 8. oktober presenterer regjeringen sitt budsjettforslag for 2019. Mange venter i spenning på det som kommer. Det er som vanlig nok av gode formål å bruke millionene og milliardene på, ikke minst når det gjelder helse, utdanning, forskning, landbruk og samferdsel – i tillegg til veldig mye annet som er viktig for de fleste av oss. Statsbudsjettet har vært gjennom flere runder i departementene og regjeringen før finansminister Siv Jensen (Frp) går på talerstolen i Stortinget om noen dager, og det vil sikkert bli noen spennende uker fram til budsjettet endelig blir vedtatt nærmere jul. Men de helt store endringene blir det normalt ikke.

Det som skjedde i forbindelse med budsjettbehandlingen for snart et år siden, var imidlertid både viktig og gledelig. Da presset Kristelig Folkeparti gjennom en ny lærernorm, en norm som mange lærere og Utdanningsforbundet hadde kjempet hardt for i en årrekke. Den satsingen på de første trinnene i grunnskolen som KrF tidligere gikk i spissen for, viste seg ikke å gi så god effekt som mange håpet på. Det ble ingen reell økning i lærertettheten, til tross for at det ble bevilget mange millioner kroner over flere år. Den lærernormen som nå er vedtatt og som delvis er innført, sikrer i mye større grad at det blir god lærerdekning over hele landet.

Noen garanti er det imidlertid ikke. Det har vi blant annet pekt på i flere nyhetsoppslag, reportasjer og kommentarer her i Utdanning. Kommunene må få tilstrekkelig med penger, slik at de har råd til å ansette flere lærere, og det må også jobbes godt for å få flere til å velge lærerutdanning og for å få lærere til å komme tilbake til skolen. Det har vært en bedring i rekrutteringen til læreryrket de senere årene, men å få erfarne lærere tilbake til skolen sitter lenger inne. Lønn er alltid et viktig virkemiddel, men like viktig er det å legge forholdene ordentlig til rette slik at det blir attraktivt å komme tilbake. Her har hver enkelt kommune en viktig jobb å gjøre framover.

Samtidig må det satses skikkelig for å få en bemanning i barnehagene som både barna, de foresatte og de ansatte opplever som trygg og forsvarlig, gjennom hele barnehagedagen. Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) og hans departement sa tidligere i år at det vil koste nesten 14 milliarder kroner og kreve 24.000 flere årsverk dersom bemanningsnormen skal gjelde hele åpningstiden. – En slik bemanningsnorm gir lite rom for fleksibilitet og effektiv ressursbruk, sa Sanner. Han bør snarest mulig ta en nærmere titt på hva det står i regjeringens egen stortingsmelding om dette. Her er det både store menneskelige og samfunnsmessige gevinster å hente.

Knut Hovland

Videregående opplæring

– Gjør fraværsgrensa det vanskeligere for elevene som sliter mest i videregående opplæring, må vi se på om vi bør gjøre endringer, sier byrådssekretær i Oslo, Tarjei Helland (SV).

FOTO RUNE HOLM SCHULSTAD / NTB SCANPIX

Gutter uten vurdering i ett eller flere fag:

Yrkesfag, Oslo

2016: 6,8 prosent
2018: 9,7 prosent

Yrkesfag, hele landet

2016: 3,9 prosent
2018: 4,0 prosent

Studiespesialisering, Oslo

2016: 4,7 prosent
2018: 5,1 prosent

Studiespesialisering, hele landet

2016: 3,2 prosent
2018: 3,3 prosent

Kilde: Utdanningsdirektoratets statistikk for elever uten vurderingsgrunnlag

– KD må se på fraværsgreglen

Andelen gutter som ikke får vurdering, har økt voldsomt i Oslo etter at fraværsgrensa ble innført. Byrådssekretæren for utdanning oppfordrer kunnskapsministeren til å se på fraværsgreglen.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no og Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

I Oslo har andelen gutter i videregående opplæring som ikke får vurdering i ett eller flere fag, økt fra 5,3 til 6,2 prosent etter innføring av fraværsgreglen. Dette fremgår av Utdanningsdirektoratets statistikk for elever uten vurderingsgrunnlag.

– Sterkt bekymringsfullt

– Gjør fraværsgrensa situasjonen vanskeligere for de elevene som i utgangspunktet sliter mest med å gjennomføre videregående opplæring, må vi se på om vi bør gjøre endringer eller justeringer. Kunnskapsdepartementet må se på mulige endringer i fraværsgrensa, sier byrådssekretær i Oslo, Tarjei Helland (SV) til Utdanning.

Vorst har utviklingen vært for gutter som tar yrkesfag i hovedstaden. Her har andelen som ikke får vurdering, økt fra 6,8 prosent i 2016 til 9,7 prosent i 2018.

– At andelen elever i blant annet Oslo som ikke får karakter i ett eller flere fag øker, er sterkt bekymringsfullt. Årsaken kjenner vi foreløpig ikke godt nok, men jeg er uenig med kunnskapsminister

Jan Tore Sanner som avviser at dette kan ha sammenheng med fraværsgrensa. Tvert imot må vi være åpne for å vurdere om det kan være en sammenheng her, sier byrådssekretær Tarjei Helland.

– Fraværsgreglen er for rigid

– To ting kan vi uansett gjøre med det samme: For det første bør flere enn fastleger kunne skrive ut en helseerklæring, for eksempel helsesøster på skolene. Økonomi eller praktiske vansker skal ikke hindre en gruppe elever i få legeerklæring, sier Helland.

– For det andre framstår fraværsgreglen altfor rigid. Den begrenser skolenes muligheter til fleksible løsninger i organiseringen av skoledagen. Dette må endres slik at ikke fraværsgreglen hindrer skoler i for eksempel ha fleksitid eller andre ordninger som fungerer godt lokalt, sier han.

– Nettopp dette fryktet vi

Utdannings oversikt viser at det i år var til sammen 3036 gutter som ikke får karakter i ett eller flere fag.

– Dette er veldig bekymringsfullt og nettopp det vi fryktet da fraværsgrensa ble innført, sier forsker Robin Ulriksen ved Statped til Utdanning.

– I stedet for å få opp de svakeste elevene, er fraværsgreglen med på å få dem ut, sier Ulriksen.

– Fraværsgrensa rammer elevene som sliter mest

– Dette bekrefter dessverre det som alltid var vår store bekymring. Vi var redde for at elever ville bli presset ut av skolen på grunn av fraværsgrensen, særlig elever som allerede var i faresonen for å falle fra, sier leder for Elevorganisasjonen, Agathe Waage, til Utdanning.

– Det er åpenbart at skolene ikke klarer å tilpasse opplæringen til hver enkelt elev, selv om det er en lovfestet plikt. Det ser vi ved at det her er store kjønnsforskjeller, sier hun.

– Fraværsgrensen må fjernes. Deretter må man satse videre på å bygge en god skole, sier Waage.

● Byrådet i Oslo

Motsier seg selv om samarbeidet

Samarbeidet den forrige utdanningsbyråden godt med Utdanningsetaten, eller gjorde hun ikke? Det vil Odd Einar Dørum ha svar på.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Odd Einar Dørum representerer Venstre i kultur- og utdanningskomiteen i Oslo bystyre. På bakgrunn av de mange avisartiklene om samarbeidet mellom den politiske ledelsen for oppvekst og kunnskap og ledelsen i Utdanningsetaten har han nå, sammen med partifelle Hallstein Bjercke, rettet et skriftlig spørsmål til byrådet.

I desember i fjor bytta daværende byråd for oppvekst og kunnskap, Tone Tellevik Dahl (Ap), og byråd for eldre helse og arbeid, Inga Marte Thorkildsen (SV), posisjoner.

I brevet skriver Dørum og Bjercke at det som skrives om konflikten mellom byråd Inga Marte Thorkildsen og Utdanningsetaten, reiser mange spørsmål.

Dørum viser til at Dahl, under tre måneder før hun bytta byråds kontor med Thorkildsen, sa i et innlegg på Utdanningsnytt.no at hun samarbeida godt med Utdanningsetaten, lærere og ledere, og hadde full tillit til jobben de gjør.

Nå sier hun til VG at samarbeidet med Utdanningsetaten var krevende.

– Overraskende kritikk

Kritikken Tone Tellevik Dahl kommer med her, er overraskende, meiner Odd Einar Dørum. Han har derfor fire spørsmål:

– Er det riktig forstått at byråd Dahl opplevde at samarbeidet med etaten var godt og at hun hadde full tillit til deres arbeid?

– Er det riktig forstått at byråd Dahl opplevde stor tilslutning til byrådets oppvekst- og kunnskapspolitik?

– Er det riktig forstått at byråd Dahl opplevde at politiske løfter på kort tid ble til en del av hverdagen i Osloskolen?

– Opplevde byråd Dahl noen gang at Utdanningsetaten ikke fulgte opp formelt gitte styringssignaler?

Tone Tellevik Dahl (Ap) var byråd for oppvekst og kunnskap i Oslo til desember i fjor. I ett debattinnlegg beskriver hun samarbeidet som godt, i et annet som krevende.

ARKIVFOTO HANS SKJONG

Varsel mot Thorkildsen

Kristelig Folkepartis bystyrerepresentant Erik Lunde sier til Utdanningsnytt.no at han i denne saka er svært opptatt av at varslingsinstituttet fungerer.

– Det vil si at et varsel blir behandla grundig og korrekt, uten hensyn til hvor det kommer fra og hvem det er retta mot, understreker han.

Han viser til varselet mot Inga Marte Thorkildsen fra ledere i Utdanningsetaten om dårlig oppførsel.

Lunde innrømmer at det er vanskelig å ta stilling til.

– Egentlig er det to saker. En konflikt mellom byråden og etaten, og varselet fra etaten, sier han, og fortsetter:

– Når varselet skal behandles, fører det nødvendigvis til innsamling av fakta. Vi må tro at faktaene vil bringe lys over situasjonen, sier Erik Lunde.

● Dette er saken

11. september meldte Aftenposten at ledere i Utdanningsetaten i Oslo har sendt inn et varsel mot skolebyråd Inga Marte Thorkildsen.

Hennes oppførsel mot ansatte beskrives som «krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende og ydmykende».

Det pågår samtidig en prosess i kommunen som kan ende med at Astrid Søgne mister jobben som direktør for Utdanningsetaten.

MEST LEST:

● Slik gjør du barna robuste

● Mona Fagerås vil bevare retten til spesialpedagogikk

● Utdanningsbyråden ba om unnskyldning for direktørens utskjelling

● Fraværsgrensa har ført til at flere gutter ikke får karakterer på videregående

● Thorkildsen led nederlag om spesialpedagogikk i utdanningskomiteen

● Astrid Søgne har rett til å sitte til hun er 72 år

Gjekk du glipp av denne?

Millionoverskudd og feite bankkontoer

At flere foreldreide barnehager går med millionoverskudd, gjør dem attraktive for de kommersielle driverne.

Utdanningsnytt.no/
foreldrebbh2018

● Eksamen i ungdomsskole og videregående skole

KD ønsker ikke store endringer

– Nye læreplaner krever større endring i eksamen, mener Steffen Handal. Men statssekretær Rikke Høistad Sjøberg (H) ser ikke noe stort behov for det.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Kunnskapsdepartementet skal oppnevne en gruppe som skal gå gjennom dagens eksamensordning. Den skal i hovedsak bestå av forskere, men også av representanter for partene i fagfornyelsen.

– Eksamensgruppa skal se på endringer i eksa-

men. Men vi skal være forsiktige med å endre eksamen og karaktersystem, fordi dagens system har høy troverdighet i utdanning og arbeidsliv, sier statssekretær Rikke Høistad Sjøberg (H) i Kunnskapsdepartementet til Utdanning.

Utdanningsforbundets leder Steffen Handal mener denne uttalelsen tilsier at eksamensgruppa får for smalt mandat.

– Vi trenger en grundig diskusjon om hvordan kjennetegnene på dybdelæring skal vurderes. Det smale mandatet til eksamensgruppa lover ikke godt i så måte, sier Handal.

Advarer mot mer rapportering

Om endringer i kvalitetsvurderingssystemet sier Sjøberg:

– Læreplangruppenes oppgave er å se på både underveis- og sluttvurderingen. Videre må vi vurdere om kartleggingsprøver og nasjonale prøver må justeres for å passe til nye læreplaner og kompetansemål. Men læreres og skolelederes tid er verdifull, så vi må ikke øke rapporteringen uten grundig overveielse, sier hun.

Når nye læreplaner er klare, inviteres sentrale parter i utdanningssektoren til å se på helheten i kvalitetsvurderingen.

Sjøberg mener god underveisvurdering skal motivere, inspirere og gi både mestring og læring. Vurderingen skal også dokumentere elevens kompetanse.

– Nye læreplaner krever større endringer

Steffen Handal mener nye læreplaner og vurdering må sees i sammenheng, siden vurderingsmetodene har stor innvirkning på læringsprosessen.

– Vi er usikre på om politisk ledelse i Kunnskapsdepartementet har tatt inn over seg hvor store utfordringer de nye læreplanene i fagfornyelsen skaper for vurderingsarbeidet, kanskje særlig for sluttvurderingen, sier han.

– Disse utfordringene kommer i tillegg til departementets motstand mot en total gjennomgang av kvalitetsvurderingssystemet. Kjennetegnene på kvalitet i opplæringen er fortsatt knyttet til relativt smale kognitive kompetanseområder som testes gjennom nasjonale prøver og dagens eksamensordning, sier Handal.

– Vi trenger en grundig diskusjon om hvordan kjennetegnene på dybdelæring skal vurderes, mener Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

Mener Høyre driver med flikking

– Høyre snakker med begge munnviker, sier Martin Henriksen, som er utdanningspolitisk talsperson i Arbeiderpartiet.

– Høyre sier at de vil invitere forskere og partene i fagfornyelsen til å være med i en gruppe som skal se på endringer i eksamensordningen. Samtidig advarer Høyre mot å gjøre endringer fordi dagens system har høy troverdighet. Da blir det høyst uklart hvilket handlingsrom gruppa får. For meg ser det ut som gruppa de nå nedsetter, skal drive med flikking, sier Henriksen.

Han minner om at Stortinget har bedt om en gjennomgang av hele kvalitetsvurderingssystemet i sammenheng med fagfornyelsen.

– Det ser i stedet ut til at regjeringen kun vil foreta små og nødvendige justeringer for å tilpasse dagens vurderingssystem og eksamen til nye læreplaner.

Henriksen mener læreprofesjonen i langt sterkere grad bør trekkes inn:

– At regjeringspartiene vil invitere partene til en helhetlig gjennomgang først etter at de nye læreplanene er klare, er foruroligende, mener han.

● Mobbing

Mobbesaker som meldes til Fylkesmennene, krever mye dokumentasjonsarbeid for kommunen det gjelder.

FOTO FATCAMERA/ISTOCKPHOTO

● Varsling om mobbing

En uke etter at rektor er varslet om mobbing, kan eleven be Fylkesmannen vurdere om aktivitetsplikten til skolen er oppfylt.

Fylkesmannen kan da bestemme hva skolen må gjøre og sette frister for når det må skje.

Hvis skolen bryter fristene, kan Fylkesmannen gi dagbøter til skolen. Fylkesmannens avgjørelse er et enkeltvedtak.

Er ikke eleven fornøyd med Fylkesmannens avgjørelse, kan eleven klage til Utdanningsdirektoratet.

– Mobbeloven gir storbyene mye ekstraarbeid

Den nye mobbeparagrafen har medført mye ekstraarbeid for flere kommuner, sier skolesjefen i Trondheim.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– De andre storbyene har samme erfaring som oss. Mange av sakene om mobbing i skolen som går til landets fylkesmenn, burde ha vært håndtert på et lavere nivå, sier Eva Elisabeth Belboe, som er kommunalsjef for skole i Trondheim.

Den nye loven trådte i kraft for ett år siden. Fylkesmennene har fått ekstra ressurser og styrket teamene som jobber med disse sakene betydelig. For kommunene som skoleeiere er det ikke likedan.

– Dette har økt byråkratiseringen i kommunene. Vi bruker langt mer tid på dokumentasjon. I noen tilfeller er saksbehandlingstiden oppe i åtte måneder. Enkelte av disse sakene burde ikke vært

meldt inn til fylkesmannen. Ressursene burde vært brukt annerledes, og derfor mener jeg at denne loven ikke er til barns beste, sier Eva Elisabeth Belboe.

Belboe poengterer at det ikke er selve loven hun kommenterer, men hvordan den håndheves.

Mange saker fra grunnskolen

Hensikten med muligheten til å melde saken til fylkesmannen og få den behandlet der, er at elever og foreldre kan få sin sak prøvd av en myndighet utenfor skolen. Fylkesmannen har virkemidler og myndighet til å sørge for at elevens skolesituasjon endres når det er nødvendig. Fylkesmannen skal utgjøre et sikkerhetsnett som kan fange opp de sakene skolen selv ikke klarer å løse raskt og riktig.

1402 saker er blitt meldt inn til fylkesmennene i løpet av det første året. 1146 saker er ferdigbehandlet, og av de 774 sakene der fylkesmennene har vurdert om skolen har brutt aktivitetsplikten eller ikke, fant de at skolen ikke hadde gjort nok i fire av fem tilfeller.

Utdanningsdirektør i Rogaland, Sølvi Ona Gjøl, forteller at de har fått inn bekymringsfullt mange saker fra grunnskolen.

– Når vi får inn en sak, kontakter vi skolen samme dag, og vi snakker nesten alltid med eleven det gjelder. Det er en motsetning i at vi skal handle raskt og grundig, sier Gjøl.

– Lærere må få innsyn

Elevorganisasjonene leder Agathe Brautaset Waage har hele tiden vært positiv til loven.

– Men den burde også omfatte læringer og læringskandidater. De er fortsatt under opplæring og burde også vært omfattet av loven, sier Waage.

Nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet mener at man burde definere hva krenkelse er. Loven har ført til at enkelte lærere har blitt meldt inn for å krenke elever.

– For å sikre læreres rettsvern er det en selvfølge at de får innsyn i sin egen sak, sier Skyvulstad.

– Mange av mobbesakene fra skolen som går til landets fylkesmenn, burde ha vært håndtert på et lavere nivå, sier Eva Elisabeth Belboe, kommunalsjef for skole i Trondheim.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Aktuelt navn

All makt i samme sal

Den 2. oktober er den høytidelige åpningen av Stortinget. I år er stortingspresidenten en kvinne fra Eidsvoll.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Stortinget

● Tone Wilhelmsen Trøen (52)

Hvem
Stortingspresident og stortingsrepresentant for Høyre

Aktuell
Åpner det 163. Storting 2. oktober.

Du skal snart åpne det 163. stortinget som stortingspresident. Hvordan ser du på den oppgaven?

Med stor forventning, spenning og ydmykhet. Men jeg gleder meg. Stortingets åpning er en grunnlovsfestet seremoni, hvor Kongen åpner Stortinget etter de faste prosedyrene nedfelt i Grunnlovens paragraf 74 siden 1814. Det er en sjelden anledning der stortingsrepresentantene, regjeringen og kongehuset er samlet i en offisiell seremoni. Med høyesterettsjustitiarius og en delegasjon fra Høyesterett på plass i høyesterettslosjen i stortingssalen, er alle de tre statsmaktene samlet i ett arrangement.

Å bli stortingspresident, var det et verv du ønsket deg?

Jeg tror svært få planlegger å få et slikt verv. Jeg planla det i hvert fall ikke. Og jeg tenkte meg grundig om før jeg svarte ja.

Du er Norges «førsteborger», etter kongehuset. Har det noe å si for deg i ditt private liv?

Jeg håper ikke det påvirker meg som menneske, men det gjør at jeg i større grad må være tilgjengelig mye av tiden og har litt mindre tid hjemme med familien min.

Hvordan var det å ta over «byggerotet» etter din forgjenger?

Stortingets byggeprosjekt er stort og komplekst med mange som bidrar. Sammen med det øvrige presidentskapet har jeg nå ansvaret for å fullføre et krevende prosjekt med en historikk som går mange år tilbake i tid.

Hvordan likte du deg på skolen?

Jeg likte meg godt på skolen. Jeg har vært veldig heldig med gode skolemiljøer og gode lærere gjen-

nom hele skolegangen min i Nes kommune i Akershus.

Du får holde en undervisningstime for det norske folk. Hva handler den om?

Den handler om at alle har rett til å engasjere seg for det de mener er viktig, og at de har krav på respekt for engasjementet.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg ville ikke byttet bort de lærerne jeg har hatt, men noen undervisningstimer med Fridtjof Nansen som foreleser ville vært spennende.

Hva liker du best med deg selv?

Det er vanskelig å beskrive seg selv, men jeg er glad for at jeg liker å jobbe, og jeg tror også at jeg er tilpascningsdyktig. Og så liker jeg at andre har karakterisert meg som jordnær.

Er det noen du ville ha gitt straffelekse?

Alle som forsøker å forhindre at andre sier meningen sin.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Det hjelper alltid å snakke med mannen min om det som frustrerer meg. Og å bake.

Hva er ditt bidrag til å redde verden?

Det er få enkeltmennesker som kan si at de har bidratt til å redde verden. Jeg føler meg ikke som ett av dem, men jeg gjør mitt ved å kjempe for at vi alle kan stå opp for det vi mener er viktig.

«Fridtjof Nansen som foreleser ville vært spennende.»

SETT

28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

Blant foredragsholderne finner du:

PETTER SCHJERVEN

Kjent fra bl a TV- programmet typisk norsk. Her snakker han om språk og kommunikasjon!

SIMEN SPURKLAND

Digital livsmestring – hva bør skje når IGenerasjonen møter dagens skole?

CAMILLA HAGEVOLD

Hvordan elske barna som hater skolen?

ANN S MICHAELSEN

Digitale hjelpemidler i fagene engelsk, fremmedspråk og norsk

EMMA NÄÄS

Var lei egen undervisning, satte i gang digitale prosjekt, fikk motiverte elever, har fått flere priser for sitt pionerarbeid! Møt årets punker i skolen

BERIT ANDERSEN

Hør siste nytt fra Medietilsynet om barn og unges digitale liv og vaner!

BARBARA ANNA ZIELONKA

Møt en av Norges mest prisbelønte og fremste lærere innen digital undervisning

MARIA WIMAN

Ble lei av å kaste elevarbeid i søppel, snudde opp ned på alt og tok undervisningen ut i verden. Din undervisning vil sannsynligvis ikke bli den samme etter å ha hørt henne!

Møteplassen for moderne og innovativ læring
Inspirasjon for hele kollegiet - settdagene.com

MELD
DEG PÅ NÅ!

Samarbeidspartnere

Oslo kommune
Utdanningsetaten

AKERSHUS
fylkeskommune

Kompetansepertnere

Arrangører

På Ringshaug ungdomsskole elevene karakterf

Kan karakterfri hverdag føre til mindre stress og bedre læring? Det forsøker lærerne på Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg å teste ut. Erfaringene etter fire år er så gode at de fortsetter.

Ungdomsskole har fri hverdag

«Nesten uansett hvordan vi ga tilbakemeldinger, var de fleste elevene kun opptatt av tallkarakterene.»

Thomas Hetland Hauge, lærer ved Ringshaug ungdomsskole

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

– **Karakterfri hverdag** var ikke min idé. Lærerne ønsket selv å prøve dette, forteller Mette Krogh, rektor ved Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg i Vestfold. Utdanning møter Krogh, to lærere og to elever for å få høre om vurderingspraksisen som har pågått siden skoleåret 2014/15.

Utdanningsdirektoratet har ingen oversikt over hvor mange ungdomsskoler som prøver ut karakterfri hverdag nasjonalt. For så lenge elevene får vurdering med karakter to ganger per år, trenger man ikke tillatelse fra Utdanningsdirektoratet for å drive forsøk. Det er heller ingen krav til å evaluere. Rektor Mette Krogh mener det er skapt et inntrykk av at lærere er en yrkesgruppe det er vanskelig å få til å endre praksis.

– Presset fra samfunnet utenfor skolen er det vanskeligste. Både sentrale og lokale myndigheter er opptatt av karakterresultater og hvordan elevene ligger an på skalaen. Det samme er foreldrene. De mener gjerne at vi tar vekk et viktig incitament for læring, konkurranseelementet, når elevene ikke får karakterer. Men vi har forsøkt å finne ut om det finnes noe annet som motiverer og som driver elevene framover, sier hun.

Karaktersnittet gikk verken opp eller ned

– *Hvordan har det gått med karaktersnittet?*

– Det spørsmålet får vi alltid. Særlig fra journalister. Svaret er at karaktersnittet verken har gått opp eller ned. Som alltid varierer snittet fra kull til kull. Men skolens oppdrag og vurderingsarbeidet handler om noe mer enn tall. Det handler om å lære å lære, om motivasjon for læring, om å skape et godt klassemiljø, om dannelse og om mye mer, sier den erfarne rektoren og legger til:

– Noe av det som blir spennende nå, blir å følge med på hvordan våre elever klarer seg i videregående opplæring. For vårt langsiktige mål er at flere

skal fullføre og bestå, sier Krogh.

– *Hvorfor kan dere ikke gi elevene skriftlig og muntlig vurdering og tallkarakterer i tillegg?*

– Karaktervurderingene hadde over lengre tid ført til mye frustrasjon blant oss lærere. Vi forsøkte selvsagt å gi mer innholdsrike tilbakemeldinger enn «godt jobba», vi også. Men vi opplevde at nesten uansett hvordan vi ga tilbakemeldinger, var de fleste elevene kun opptatt av tallkarakterene, sier lærer Thomas Hetland Hauge.

Hauge har sammen med kollega Morten Hoks-rød deltatt i utviklingsarbeidet helt siden starten i 2014. De la også merke til hvor stort konkurranseaspektet var. Hoks-rød, som nå er inspektør, forteller:

– Vi oppdaget at en elev som i utgangspunktet var fornøyd med karakteren sin, lett kunne bli misfornøyd etter å ha snakket med en annen elev som hadde oppnådd høyere karakter. Det sa oss at karakterene i stor grad er en konkurranse om hvor du ligger på skalaen.

– Lite konstruktivt å bare se på et tall

– *Bør ikke elevene være opptatt av tallkarakterene, siden de teller når de skal søke seg videre?*

– Men tallkarakterer sier jo ekstremt lite om hva en elev kan. De sier heller ikke noe om hva du bør jobbe videre med. Hvis jeg gir Pernille 4 i samfunnsfag og Natalie det samme, så kan Pernille være god til å beskrive årsaken til en konflikt, mens Natalie er god til å beskrive virkningen. De har altså ulike ting de må jobbe med. Da blir det lite konstruktivt kun å se på tallkarakteren, sier Hoks-rød.

– *Hva betydde det for dere lærere å få støtte fra skoleledelsen?*

– Vi var klar over handlingsrommet lærere har i vurderingsarbeidet, men vi hadde ikke forskningstyngden. Da var det flott med en rektor som hadde mer kjøtt på beinet innen forskningsfeltet. Hun ga oss full støtte til å sette i gang og også tid og rom. Da vi kastet oss ut i det, var det først med 8. trinn. Så gjorde vi oss noen erfaringer, før vi gikk

Mindre karaktersetting på Ringshaug ungdomsskole

Elevene får vurdering med karakter to ganger per år. Underveis får de skriftlige og muntlige framovermeldinger som grunnlag for å nå kompetansemålene i læreplanene.

Elevene har utviklingssamtaler i første semester. De får individuelle utviklingsplaner (IUP).

Skriftlige tilbakemeldinger gis på et skjema lærerne selv har utviklet. Lærere har også utviklet et skjema til bruk når elevene skal vurdere egne faglige ferdigheter, kalt læringstrappa.

Vurderingsårshjulet viser hvordan og når de ulike vurderingsformene praktiseres gjennom skoleåret.

Elevene har fagsamtaler med lærerne sine to ganger i halvåret. En fagsamtale varer i rundt 20 minutter. Utgangspunktet er elevens eget nivå. Elevene skal vise hvor de står og utviklingen i faget.

For å dekke tverrfaglige temaer arrangeres fokusuker der man tar for seg tverrfaglige temaer som personlig økonomi, miljøspørsmål, teknologi og design, menneskeverd og menneskerettigheter.

● Vurderingsforskriften

Vurdering skal fremme læring og uttrykke elevenes kompetanse underveis og ved avslutning av opplæringen.

Grunnlaget for vurdering er kompetansemålene i læreplanen.

Fra 8. trinn skal elevene ha vurdering med karakterer to ganger per år.

Rektor Mette Krogh, lærer Thomas Helland Hauge, elev Pernille Aglen Seeberg, tidligere elev, Natalie Holm Jøreng og inspektør Morten Hoksør er samlet på rektors kontor for å fortelle Utdanning om erfaringene med karakterfri hverdag. Gjennom en åpen dialog har de jobbet seg fram til et vurderingsopplegg de synes fungerer for alle parter.

i gang med 9. og så 10. trinn, sier Hauge.

– Dere har justert kursen underveis?

– Til å begynne med vurderte lærerne etter lav, middels og høy måloppnåelse. Men det er jo bare en annen måte å sette karakterer på. Elevene regnet raskt ut at nivåene tilsvarer 1–2, 3–4 og 5–6. Til å begynne med hadde vi også for mange fokus-uker. Vi slet oss ut, sier rektor Mette Krogh.

Hun legger til at når de foretar endringer, så skjer det ikke brått. De holder på til høstferien, eller til juleferien før endringene innføres: – Vi har ikke funnet fasiten, men vi deler gjerne våre erfaringer.

Kort vei fra ideer til utprøving

– Var det vanskelig å få alle lærerne med på dette?

Hoksør sier: – En grunn til at dette har gått så bra, er at ideen kom fra gulvet, som vi sier, fra oss lærere. Og med støtte fra ledelsen. Karakterfri hverdag kom ikke som pålegg fra overivrige politikere eller en rektor som ville markedsføre skolen.

For å drive utviklingsarbeidet har skolen opprettet en vurderingsgruppe der teamledere, IKT-ansvarlig, tillitsvalgte og ledelse er representert.

– Hos oss er det kort vei fra å drøfte ideer til å teste dem ut. Prøving og feiling har gitt oss energi. Vi har sett at det går an og at vi ikke tar skade av det. Det å komme seg litt utenfor komfortsonen, ikke bare snu bunken, har ført til begeistring blant oss lærere, sier Hoksør.

På spørsmål om karakterfri skole er mer arbeidskrevende enn måten de jobbet på tidligere, sier Hauge: – I starten var det nok det, for eksempel var de skriftlige tilbakemeldingene til elevene for omfattende. Men nå synes jeg vi har funnet en god balanse.

– Mine lærere ville sette karakterjaget på siden og samtidig rette oppmerksomheten mot læringsprosessen i fagene og relasjonene mellom lærer og elev, forklarer Krogh.

Elevene var kritiske i starten

Natalie Holm Jøreng (17) var elevrådsleder da karakterfri hverdag startet. Hun fikk dermed prøve det i tre år. Nå går hun på musikk, dans, drama på Greveskogen videregående skole i Tønsberg.

– Snakket dere elever mye om karakterfri hverdag da du gikk på 8. trinn?

– I starten gjorde vi det. Vi elever var veldig skeptiske, for i barneskolen forberedte de oss på at vi skulle få karakterer. Jeg var en av dem som ble kjempeskuffa da jeg fikk vite at det ikke var tilfellet. Jeg hadde gledet meg til at jeg endelig skulle få karakterer, som bevis på det jeg gjorde.

– Maste dere på lærerne om å få vite hva vurderingen tilsvarte i karakter?

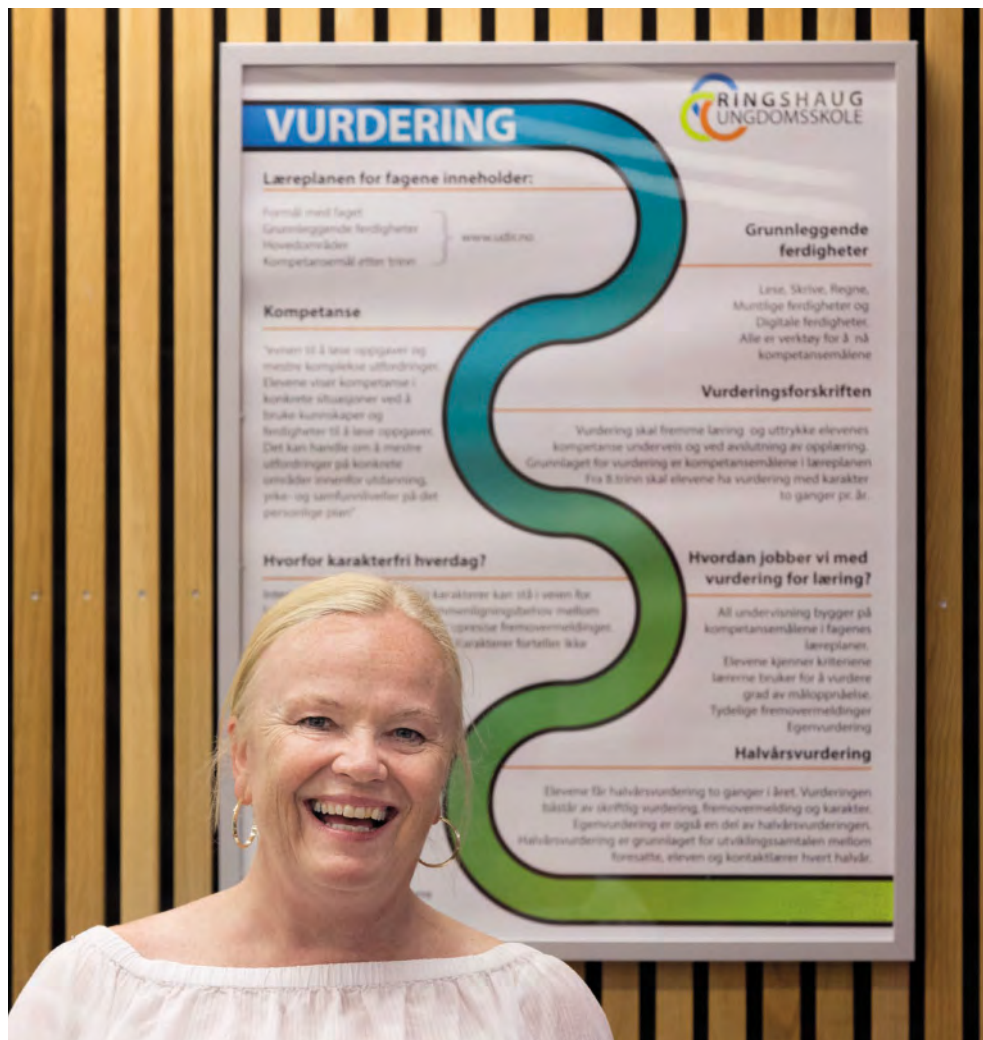
– Ja, i begynnelsen maste vi hele tiden. Men siden vi ikke fikk svar likevel, ga vi opp. Etter hvert ble vi vant til måten lærerne vurderte oss på med utgangspunkt i kompetansemålene i fagene, sier hun.

– Var det mange som grudde seg til å få sin første karaktervurdering?

– Noen grudde seg nok, men jeg tror ikke det var særlig mange som lurte på hvordan de lå an. Vi hadde jo jevnlig fagsamtaler med lærerne våre og var daglig i dialog med dem, så karaktervurderingen kom ikke som noe sjokk.

Elev på 8. trinn, Pernille Aglen Seeberg, fikk vite om karakterfri hverdag fra foreldrene som hadde fått informasjon på foreldremøtet.

– Jeg ble i likhet med Natalie veldig skuffet da

Rektor Mette Krogh får skryt for å ha gitt personalet tid og rom til å drive med et utviklingsarbeid de ønsket å teste ut. Selv har hun vært opptatt av formativ vurdering helt siden hun begynte som lærer.

jeg fikk vite at vi ikke skulle få karakterer på ungdomstrinnet. Men nå har jeg vennet meg til måten vurdering skjer på her og er veldig fornøyd. Det er lav terskel for å si fra til en lærer hvis du lurer på noe. Vi er blitt godt kjent med og trygge på lærerne våre, sier hun.

Pernille synes det er lite skolepress og stress på Ringshaug. – Men jeg har jo ikke noe å sammenligne med, for jeg har jo bare opplevd karakterfri hverdag, sier hun.

Natalie synes ikke overgangen til videregående skole med karakterer var noe vanskelig. Men hun savner den gode kontakten hun hadde med lærerne på Ringshaug. Natalie mener vurderingsarbeidet og fagsamtalene gjorde at hun fikk god kontakt med lærerne. Samtidig forstår hun at det er vanskeligere å få til det samme på videregående når lærerne har så mange elever å forholde seg til.

Fornøyde studenter

Utdanning blir også med rektor Mette Krogh til en gjeng lærerstudenter på Universitet i Sør-Øst Norge for å høre hva de kommende lærerne tenker om karakterfri hverdag.

Fire av studentene, Tine Halvorsen, Julie Jørstad, Orianna Okun og Anders Holm har praksisperioden sin på Ringshaug ungdomsskole. Den er på til sammen fire uker, to uker av gangen.

– Det kom uventet på oss at vi skulle få prøve karakterfri hverdag. Vårt inntrykk er at lærerne jobber bra med vurdering, sier Anders.

– Det var interessant å få innblikk i hvordan de jobber med fremovermeldinger, sier Julie.

– Vi opplever at lærerne på Ringshaug er opptatt av hvordan de kan hjelpe elevene og hverandre, og de er også opptatt av hva de kan bli bedre på, sier Orianna.

Forsker Anders Bakken ved NOVA.
FOTO MARIANNE RUUD

En økende andel unge opplev

Andelen elever som ikke får vitnemål fra ungdomsskolen, har nesten doblet seg på ti år. Mange er nå bekymret for økt skolestress blant elever.

Under Arendalsuka i august arrangerte Utdanningsforbundet debatt om skolestress og press. Her stilte blant annet forsker Anders Bakken ved NOVA, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Bakken fortalte om resultater fra undersøkelsen Ungdata 2018, der 150.000 ungdommer er spurt om hvor mye press de opplever i hverdagen og på hvilke områder.

– Svaret er at variasjonen er stor. Men skolen peker seg ut som en viktig faktor. Det er mye press

Lærerstudentene Tine Halvorsen, Julie Jørstad, Orianna Okun og Anders Holm har praksisperiodene sine på Ringshaug ungdomsskole. De har fått være med på å teste ut karakterfri hverdag. Studentene sier de har erfart at denne formen for vurdering gir god kontakt mellom lærere og elever.

FOTO MARIANNE RUUD

Studentene sier de har hatt stort utbytte av å få delta aktivt i vurderingsarbeidet på Ringshaug.

Inspirasjon fra England

Mette Krogh forteller til studentene at hun har vært interessert i formativ vurdering helt siden hun hadde sin første lærerjobb på Husvik skole i

Tønsberg på 1990-tallet.

På 1990-tallet var helten på forskningsfeltet professor Paul Black ved Kings College i London. Sammen med kollega Dylan Wiliam hadde Black skrevet rapporten «Inside the Black Box». Professorerne Black og Wiliam forsket seg fram til at formativ vurdering gir god læring.

Rapporten «Inside the Black Box» har nå fått en renessanse i Norge. Forskningsresultatene hadde påvirkning på grunnlagsdokumentet for Utdanningsdirektoratets satsing på «Vurdering for læring» i 2010–2014.

ever skolestress

på skolerresultater blant unge i dag. Mange rapporter om mye prøver og testing. De unge har et høyt utdanningsdriv, men vi ser også at flere sliter psykisk, sier Bakken til Utdanning.

Tallene fra undersøkelsen viser at i «generasjon prestasjon» opplever jenter mer stress enn gutter.

– Blant jenter på 10. trinn oppgir en tredjedel at de opplever skolestress svært ofte. En tredjedel opplever det ofte, og en tredjedel opplever det av og til. Blant guttene opplever en tredjedel skolestress ofte eller svært ofte. Stressnivået øker

fra 8. til 10. trinn. Så går det litt ned, for deretter å øke igjen på videregående. Stressnivået øker også når det nærmer seg noe avsluttende, sier Bakken.

– Samtidig må vi ikke glemme at det rapporteres om høy trivsel i norsk skole. Og de som stresser så mye at de blir psykisk syke av det, utgjør en liten andel, understreker han.

– Kan færre karakterer dempe skolepress og stress?

– Det har jeg ikke forsket på, så det kan jeg ikke svare på. Men jeg mener skolen og lærerne bør se

på hvordan de jobber, for dette kan påvirke stressnivået, sier han.

Om karakterbasert inntak i videregående skole er en stressfaktor for elever på ungdomstrinnet, har Bakken heller ikke forsket på. Men han sitter i Lied-utvalget, som skal levere sin første innstilling om videregående opplæring i desember. Hovedinnstillingen skal inneholde forslag til endringer i struktur, organisering og fagsammensetning i fremtidens videregående opplæring. Den skal leveres i 2019.

>

Uenige om færre karakterer gir lavere skuldre og bedre læring

Forskningen på betydningen av skolestress og karakterpress for skoleresultatene gir ingen entydige svar. På spørsmål om de ønsker karakterfri hverdag på ungdomstrinnet, svarer Skolens Landsforbund ja, Utdanningsforbundet tja og Norsk Lektorlag nei.

Utdanning har også spurt Sølvi Lillejord, leder for Kunnskapssenteret for utdanning, om hva de vet om stress blant elever på ungdomstrinnet. Hun sier: – I den systematiske kunnskapsoversikten om «Stress i skolen» fant vi ingen årsakssammenheng mellom enkeltvariabler, for eksempel karakterer, og stress. Stress skyldes i stor grad «summen av alt», sier hun.

Da rektor Mette Krogh ved Ringshaug ungdomsskole fortalte om karakterfri hverdag under Arendalsuka i 2017, var Skolens Landsforbund (SL) arrangør. Leder i SL, Anne Finborud, er begeistret for det lærerne på Ringshaug ungdomsskole gjør.

– Vi mener flere skoler bør droppe karakterene og heller fokusere på selve læringsprosessen og forholdet mellom lærere og elever. På vårt frokostmøte i Arendal oppfordret tidligere byråd i Oslo, Tone Tellevik Dahl, skoler i Oslo til å sette i gang. Det vet vi at flere nå har gjort, sier Finborud.

I november 2018 skal Norsk Lektorlag ta opp vurdering på sin lektorkonferanse. De spør: «Er karakterer stress eller motivasjon?» Leder Rita Helgesen sier til Utdanning at karakterer har en viktig funksjon og at de ikke bør fjernes uten at de erstattes av noe bedre.

– Vi har lite forskning som belyser konsekvensene av å endre vurderingsordningen. Evalueringen av forsøket med færre karakterer i norskfaget viser at selv om elevene hadde færre karaktergivende prøver og fikk færre karakterer, gikk ikke resultatene opp. Elevene fikk heller ikke kvalitativt bedre tilbakemeldinger som de forstod og som hjalp dem videre i læringsarbeidet, sier hun.

– Den forskningen Kunnskapssenteret for Utdanning har gjennomgått, indikerer at elevene stort sett har hatt samme opplevelse av skolepress siden 1990-tallet. Fra langtidsstudier vet vi at unge er sterke og at de generelt takler stress knyttet til utdanning og fremtidsutsikter. Men vi må skille mellom positivt og negativt stress. Det er faktisk nødvendig å være litt stresset for å kunne prestere. Studier finner også at kjedsomhet kan ha negative konsekvenser. Derfor er det vanskelig å se for seg en stressfri skole. Men vi må selvsagt gjøre det vi

kan for å redusere det negative stresset så mye som mulig og gi elevene verktøy til å mestre stress og balansere krav og forventninger, sier Helgesen.

Mener flere bør teste Ringshaug-modellen

Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet, mener at flere ungdomsskoler bør teste ut Ringshaug-modellen.

– Ja, absolutt. Erfaringer om dette må deles og drøftes blant lærere og ledere. Så får hver enkelt skole avgjøre hva som er riktig for dem. Jeg tror alle lærere, enten de er for eller mot karakterer, mener at konkrete og utfyllende tilbakemeldinger er viktigst for elevenes læring. Jeg ser heller ingen tydelige ulemper med å redusere karakterbruken noe. Forskning viser at det å dempe karakterbruken i undervisvurderingen kan bidra til at elevene i mindre grad sammenligner seg selv med andre og heller konsentrerer seg om tilbakemeldingene på egen forståelse og mestring i faget. Det er all grunn til å tro at det vil dempe elevenes opplevelse av stress og press.

– Elevene på Ringshaug fikk verken bedre eller dårligere karakterer. Hva tenker du om resultatet?

– Jeg tenker at endring i vurderingspraksis og vurderingskultur tar tid. Og at karakterer ikke kan være den eneste indikatoren på hvordan forsøk virker. Så nasjonale og lokale myndigheter gjør klokt i å tenke langsiktig og helhetlig og la skolene få spillerom til å prøve ut nye ting over tid.

– Hva bør gjøres for å lykkes med fagfornyelsen?

– Hvis fagfornyelsen skal føre til endringer, må vurderingssystemet endres. Det er innlysende. Hvis ikke får vi nye læreplaner bare på papiret. Vurdering kan ikke sees isolert fra mål og innhold i opplæringen. Vi vet at måten man vurderer på, styrer hva lærere og elever vektlegger i utdanningen.

Behov for mer forskning på karakterfri hverdag

Karakterfri hverdag er også et hett politisk tema. Høyre ivret i 2013 for å innføre karakterer fra 5. trinn. Men forslaget ble droppet i Høyres politiske

Rita Helgesen, leder i Norsk Lektorlag.

FOTO NORSK LEKTORLAG / HANS KRISTIAN THORBjørnsen

«Det er vanskelig å se for seg en stressfri skole.»

Rita Helgesen, leder i Norsk Lektorlag

Vurderingsskjemaene har lærerne og ledelsen ved Ringshaug skole selv utviklet. Nå synes lærer Thomas Helland Hauge at arbeidsmengden for lærerne er blitt overkommelig. Elevene som først ga tilbakemelding på at de skriftlige framovermeldingene ble for omfattende, synes nå de er passe lange.

program for perioden 2017–2021. Arbeiderpartiet har bedt regjeringen se på vurdering for læring i sammenheng med fagfornyelsen.

Førsteamanuensis Siv Terese Måseidvåg Gamlem ved Høgskulen i Volda har vært involvert i Utdanningsdirektoratets prosjekt, Vurdering for læring. Hun har også forsket på vurdering.

- Læring handler om noe mer enn å prestere på prøver og pugge til eksamen. For å oppnå gode læringsresultater på sikt, må vurderingen gi elevene tilbakemeldinger, skriftlige og muntlige, som de kan lære noe av. Det forutsetter at elevene selv er delaktige i vurderingsarbeidet, sier hun.

- Lærernes jobb er å fremme og støtte elevenes læring. Det gjøres bedre gjennom formativ vurdering gjennom summativ. Vurdering er en kontinuerlig prosess. Karakterer, derimot, er en domsavsigelse som kan få elever til å oppleve at det ikke er grunn til å jobbe videre med oppgaven. For at elevene skal oppleve mestring, er det viktig at lærerne gir dem støtte til å utvikle sin kompetanse og sine ferdigheter. For å få dette til, kan det være lurt å tone ned karakterene, sier Gamlem.

Professor Tine Sophie Prøitz ved Universitetet i Sørøst-Norge forsker på vurdering og skolers arbeid med læringsutbytte. Hun har fra sidelinjen også fulgt med på hvordan Ringshaug ungdomsskole driver karakterfri hverdag, og hun synes det er spennende.

- Arbeid med karakterfri hverdag er interes-

sant når det gjelder hvordan praksisene innvirker på elevene og deres læring, og med tanke på hvordan lærere kan arbeide med vurdering. Erfaringer fra skoler så langt tyder på at det kan være gode grunner til å arbeide på denne måten, men også at det ikke nødvendigvis kan forventes umiddelbare endringer i resultater. På den annen side kan det ha positive effekter på læringsmiljø, rette elevenes fokus mer mot læringsarbeidet og bidra til å dempe karakterpress i skolen. Samtidig er det viktig å peke på at vi så langt har begrenset med forskning på dette i Norge i dag.

Prøitz deltok blant annet i et forskningsprosjekt ved NIFU som har evaluert forsøk med en, to eller tre karakterer i norskfaget. Forskerens samtaler med lærere og elever viste at det var vanskelig å få elevene til å «lytte» til noe annet enn en tallkarakter. Bak rapporten står også Elisabeth Hovdhaugen, Berit Lødding og Ester Rønsen.

I intervjuer med forskerne forteller elevene at de er opptatt av avgangsvitnemål og framtidsmuligheter. De mener karakterer er betydningsfulle og noe de må jobbe hardt med. På slutten av rapporten oppsummerer forskerne slik: «Kanskje er det først når samfunnets syn på karakterens betydning underveis i opplæringsløpet endres, at elevene får slappe av og konsentrere seg om å lære underveis og spare prestasjonene til slutt.»

– Karakterer gir et rettferdig opptakssystem

Statssekretær Rikke Høistad Sjøberg (H) synes det er fint at ungdomsskoler nå tester ut karakterfri hverdag.

- Så lenge elevene får halvårsvurdering og sluttvurdering med tallkarakter, er det opp til skolene hvordan underveisvurderingen gis. De velger selv om de vil kombinere karakterer med muntlige og skriftlige tilbakemeldinger, eller ikke, sier hun til Utdanning.

Hun mener karakterer først og fremst er et nøytralt og hensiktsmessig uttrykk for elevenes kompetanse som ivaretar et relativt rettferdig opptakssystem.

- Vi mener at det i dag ikke finnes noen gode alternativer til karakterer som ikke vil utfordre et likeverdig vitnemål eller kompetansebevis, sier Rikke Høistad Sjøberg.

«Det finnes ikke noen bedre samfunnsøkonomisk investering enn å sørge for at barn har det best mulig.»

Inga Bejer Engh, barneombud 2018-, i et intervju med NTB 25. mai 2018

● Hygiene

Seks tips for en lusfri barnehage og skole

En lusekam er til god hjelp i kampen mot lus, i tillegg til lusemidler.

FOTO PRIWO, WIKIMEDIA COMMONS

- 1) Med forstørrelsesglass oppdager du de hvite eggene på hårstråene, eller de grågule lusene lettere. De trives best i nakken og bak ørene.
  - 2) På arbeidsplassen bør dere snakke om hvordan dere best går fram ved mistanke om lus.
  - 3) Lus er ikke noe å skamme seg for. Når lus er oppdaget, kan man informere om det uten å si hvilket barn det gjelder.
  - 4) Når det er konstatert lus, er det lurt å informere alle foreldre og gi tips om hvordan bli kvitt plagen.
  - 5) Etabler rutiner der barn ikke deler luer og hårbørster med hverandre.
  - 6) En annen mulighet er avlusningsdag der alle tar ansvar for sjekk og behandling.
- Les mer om hodelus på fhi.no, der disse tipsene er hentet fra.

● Barns rettigheter

Nytt undervisningsopplegg

UNICEF Norge har utarbeidet undervisningsopplegget «Trygg læring», der barn lærer om andres og egne rettigheter.

Opplegget, skapt i samarbeid med Aftenposten Junior, er rettet mot barn og unge i 5. klasse. Elevene jobber blant annet med spørsmål som: «Hva kan klassene gjøre for at flere barn på skolen får en tryggere skolehverdag? Hvordan kan lokalmiljøet deres bli enda mer barnevennlig? Hvilke råd har barn i Norge til politikerne og andre voksne?».

Det lages også et «barnas opprop» med barnas utfordringer til politikerne, andre voksne og barna selv. Klassene oppfordres til å sende tekster, bilder og tegninger fra arbeidet til Aftenposten Junior som gir ut en spesialutgave på Verdens barnedag 20. november. Elever fra to av UNICEF Norges samarbeidsskoler setter sammen «barnas opprop». Innsendingsfristen er 10. oktober.

Utgaven distribueres til abonnentene, Norges barneskoler samt til voksne.

● TV-aksjonen NRK 2018

Mindre alene sammen

Inntektene av årets TV-aksjon 21. oktober går til Kirkens Bymisjon. TV-aksjonen arrangeres for 44. gang. Pengene skal gå til tiltak for at mennesker i Norge skal oppleve inkludering og fellesskap, skriver Kirkens Bymisjon i en pressemelding. 7000 frivillige over hele landet engasjerer seg, ifølge Kirkens Bymisjon, fram mot aksjonsdagen; ordførere og næringsliv, idrettslag og skoler. Salaby i Gyldendal forlag lager også et pedagogisk opplegg for 1.-10. trinn som belyser forskjellighet og inkludering.

● Forskning

Kommuner klarer ikke å få nytte av data om elevene

At norske kommuner følger opp elevresultater fra ulike tester til kvalitetsarbeid i skolen, er et nasjonalt krav. Men ikke alle kommuner har kompetansen til å nyttiggjøre seg datamengdene de har samlet om elevene sine, konkluderer forskere som har sett på hvordan elevdata benyttes. Professor Tine Sophie Prøitz ved Universitetet i Sørøst-Norge har vært ansvarlig for studiene av kommuners arbeid med elevresultater i det fireårige forskningsprosjektet som ble avsluttet i år.

– For eksempel kan like resultater på skole A og B bety ulike ting, sett i forhold til spesielle satsinger, hendelser eller elevgrunnlag. Resultatene alene sier lite. De må ses i sammenheng med annen informasjon for å gi mening, forklarer Prøitz.

● Litteratur

Vil lære ledere om mangfold

Med sin nye bok «Mangfoldsledelse» vil Loveleen Rihel Brenna gi ledere mangfoldskompetanse. – Mangfoldsledelse handler om å ta annerledesheten og den unike kompetansen til hver enkelt av oss i bruk. Det handler om å synliggjøre annerledesheten og vise at den kan tilføre noe ekstra. Først når man knytter mangfoldskompetanse direkte til oppgaveløsning, blir det verdiskapning, sier Brenna til Utdanning.

Målet med boken er at individer, organisasjoner og samfunnet som helhet skal anse særegenhet som en styrke og ikke et problem.

● Storbritannia

Reallønnen til de rundt 450.000 britiske lærerne har falt 10 prosent i England de siste 12 årene, ifølge OECD.

FOTO SOLSTOCK/ISTOCKPHOTO

Lav lærerlønn gir grunn til uro

Reallønnen til de rundt 450.000 britiske lærerne har falt 10 prosent i England de siste 12 årene, ifølge OECDs årlige rapport «Education at a Glance», som ble presentert 11. september. Det er et kraftigere fall enn i noe annet i-land unntatt Hellas.

– **Urovekkende lavt.** Undervisning må lønnes bedre, men må også bli intellektuelt mer interessant, uttalte OECDs utdanningsdirektør Andreas Schleicher, også leder for elevtesten Programme for International Student Assessment (PISA), ifølge ukeavisen Tes.

Ifølge Det britiske utdanningsdepartementet har lærere en lønnsøkning i år på 3,5 prosent, lærere på høyere trinn 2 prosent og lederne 1,5 prosent. Institutt for skatteforskning påpekte da at med en inflasjon på 2,4 prosent vil rundt 60

prosent av alle lærere gå ned i reallønn.

Schleicher støtter imidlertid de store lønnsforskjellene mellom rektorer og lærere og grunngir det med førstnevntes betydelige ansvar.

Ifølge rapporten tjener rektorer for grunnskolens høyere trinn mer enn dobbelt så mye som lærerne. Gjennomsnittet for en rektorlønn i OECD-landene ligger 39 prosent høyere enn lærerlønnen.

● Kina

Barnehageleder sparket etter poledance-opptreden

Utdanningsmyndighetene i distriktet Bao'an i Shenzhen provinsen har sagt opp en barnehagestyrer i kjølvannet av en poledance-opptreden i barnehagen, melder nettportalen China.org.cn, som styres av kinesiske myndigheter. En video, delt på nettet, viser en poledanser under en seremoni i Xinshahui barnehage for å markere det nye semesteret.

Mange av foreldrene har klaget over at forestillingen ikke var egnet for barn, ifølge avisen Legal Daily som var først ute med å omtale hendelsen. Barnehagestyreren introduserte danserne, etterfulgt av fire eller fem opptredener.

En av dem var poledance. Danserne skal ha kastet klærne under forestillingen, ifølge en av foreldrene som var til stede, Huang Xinghua. Etter hendelsen skal barnehagelederen ha innrømmet at forestillingen var upassende og unnskyldt seg til barna og foreldrene.

● Storbritannia

Teater åpner barnepass

Midt i en pågående debatt om barnehagemuligheter for foreldre som arbeider i underholdningsbransjen, bringer ukeavisen The Stage nyheten om teater-barnepass, dog ikke for ansatte, men for publikum.

I Scarborough, North Yorkshire, åpner Stephen Joseph-teateret gratis barnepass for publikum for å gjøre forestillingene sine mer tilgjengelige for foreldre, skriver The Stage i nettutgaven.

Tilbudet er en del av forestillingen «Build a Rocket», hvor temaet er alenemødre, men man håper å drive det på mer permanent basis. Tilbudet skal drives av kvalifisert personale, gjelde for barn opp til 12 år for 17.30-forestillingen og drives etter først-til-mølla-prinsippet.

Ifølge teateret stiller de seg ikke avvisende til å utvide tilbudet til å huse barn av de ansatte, men påpeker at de er helt i startfasen.

Astrid Nielsen Eliassen

Lærer ved Reier skole i Moss

Veileder nyutdanna kolleger

– Veiledning er kvikkløst

Astrid Nielsen Eliassen ved Reier skole i Moss deler ikke ut triks og knep når hun veileder nyutdanna lærere.

TEKST OG FOTO Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Mitt tips:

Still de rette spørsmåla, ikke tro at du sitter med de rette svare.

Har du et tips du vil dele med andre?
Send det til redaksjonen@utdanningsnytt.no.
Merk e-posten «Mitt tips».

Hun innrømmer at råd av typen «tre grep for et støyfritt klasserom» er det de nyutdanna gjerne spør etter.

– Det er vel ikke så rart, siden et viktig poeng med veiledning vel er at den nyutdanna skal lære om praktisk, opplevd lærerliv?

– Og det skal de få. Egen erfaring er en viktig del av veilederens kompetanse, understreker Astrid Nielsen Eliassen.

Likevel serverer hun altså ikke egenkomponerte pedagogiske oppskrifter når hun veileder.

Bråk, uro og atferdsproblemer

Bråk, uro og atferdsproblemer er alle på ti-på-topplista av det nyutdanna gjerne vil diskutere med veilederen.

– En nyutdanna som vil diskutere dette under veiledning, er ofte stressa og lei seg og vil ha konkrete, effektive råd fort, sier Astrid Nielsen Eliassen.

Likevel bruker hun gjerne det meste av tida til å stille spørsmål, ikke til å svare.

– Jeg kan spørre om hva slags lærer kollegaen

ønsker å være, om det er en lærer som vedkomende ønsker å ligne, sier Astrid Nielsen Eliassen, og fortsetter: – Hvis jeg slenger fram ei liste med praktiske grep og sier «gjør slik!», blir utbyttet av veiledninga bare enda et element som den nyutdanna skal leve opp til. Jeg blir en autoritet som bestemmer hva som er rett og galt.

– Men hele poenget med veiledning er at den skal være mellom likeverdige kolleger, ikke mellom mesteren og læregutten, understreker hun.

Åpne spørsmål

– Utfordringa for veilederen er å stille åpne nok spørsmål til at de leder til refleksjon, sier hun. Refleksjonen skal hjelpe kollegaen til å leite etter løsninger i eget fundament.

– Læreres handlemåte skal bygge på egen refleksjon og egne vurderinger. Det er det som er profesjonalitet, og det er profesjonaliteten som gir trygghet, sier hun.

Og Astrid Nielsen Eliassens erfaring er at dette fungerer. Ved å reflektere over spørsmål kommer

ingen

Veiledning av nye lærere
er ikke å gi alle lærere
samme standardsvaret på
hvordan problem løses.

FOTO RAPIDEYE/ISTOCKPHOTO

Refleksjon

Egen vurdering

Trygghet

ILL.FOTO PAPERKITES/ISTOCKPHOTO

Tilfeldig hvem som får veiledning

Mange kommuner har etablert ordninger for veiledning av nyutdannede.

– Likevel er det litt tilfeldig hvem som får veiledning og hvordan veiledningen blir gjennomført, opplyser avdelingsdirektør for Utdanningsdirektoratets avdeling for videreutdanning og lærerutdanning, Anne Magdalena Solbu Kleiven til Utdanning.

Stortinget vedtok i fjor at alle nyutdannede lærere skal få veiledning. Rammene for dette skal være klare i 2020.

lærerne fram til egne tiltak som fungerer, sjøl om de ikke er kopier av Astrids.

– Det er blitt strengere krav til lærernes faglige fordyping i fag de underviser i. Må du ha fordyping i faga du veileder i?

– Som pedagogisk veileder kan jeg veilede kolleger i fag jeg ikke har. Er problemet at kollegaen har for svakt faglig grunnlag, kan veiledning avdekke det.

– Jeg underviser ikke i kroppøving, men kan veilede kroppøvlingslærere. Da kan jeg be læreren fortelle om de gym-øvelsene som kunne egne seg til å styrke samholdet i klassen og ha en dialog og refleksjon om det.

– Ut fra det jeg kjenner til, er kollegaveiledning i videregående heller ikke organisert slik at veiledning bare foregår mellom dem som underviser i samme fag, sier hun.

Veiledning av barnehagelærere

Gjennom Høgskolen i Østfold og Veiledningsnettverk Østfold har Eliassen også veiledet barnehagelærere.

– Jeg kjenner ikke barnehagepedagogikken. Men ut fra generell kunnskap og erfaring med pedagogikk kan jeg ta ansvar og initiativ i en dialog og en refleksjon om hvordan små barn bør vokse, sier hun og fortsetter: – Jeg kan veilede utafør min egen fagkrets og eget område nettopp fordi målet med veiledninga ikke er å belære andre i hvordan jeg har lyktes. Målet er å få andre til å reflektere over egen praksis, og støtte opp, slik at de kan finne egne tiltak ut fra det, understreker Astrid Nielsen Eliassen.

Tidsrammer

– Hva er gode rammer rundt god veiledning?

– Det må være satt av klare tider. Å si at vi tar neste veiledning når det dukker opp et passende tidspunkt en gang etter høstferien, det holder ikke. Halvannen time er en god tidsramme.

– Jeg vet at noen veiledere vil ha skriftlige spørsmål på forhånd. Sjøl tar jeg imot et stikkord om tema, men helst ikke noe mer. Jeg vil at samtalen oss imellom skal være så autentisk som mulig, sier hun.

Veilederen bør være en kollega, ikke en i skoleledelsen, for å sikre likeverdighet mellom partene.

– Men ønsket om likeverdighet må ikke stenge for erkjennelsen av at god veiledning krever kunnskap, understreker hun.

Sjøl har hun 60 studiepoeng i veiledningspedagogikk fra Høgskolen i Østfold. Hun sitter også i Veiledningsnettverk Østfold, ei gruppe som består av ansatte ved høgskolen og representanter for praksisfeltet.

– Men trenger nyutdannede, som kommer stinne av forberedelser og lærdom fra utdanninga, veiledning med en gang de setter i gang?

– Praksissjokket er en realitet. Å undervise «på ordentlig» er noe anna enn å undervise med en øvingslærer tett på og to studiekamerater bakerst i klasserommet, slik mye av praksisen i utdanninga er. Undersøkelser viser klart at god veiledning er viktig for de nyutdannede, og at det hindrer frafall fra yrket, sier Astrid Nielsen Eliassen.

Lodden leseglede

Storpuddelen Echo legger seg rolig ned mellom elevene Linnea og Birk. Så setter de to 4.-klassingene straks i gang med å lese høyt fra hver sin bok.

TEKST OG FOTO Tom Helgesen

– **Når det oppstår** vanskelige ord i teksten, så pleier jeg å ta i pelsen til Echo. For det gjør meg rolig, forteller Linnea, som er elev ved Konnerud skole i Drammen.

– Det er spennende når vi har med lesehund, og jeg er så glad for å ha blitt plukket ut til prosjektet, sier hun og smiler fornøyd. – Voksne pleier å rette på meg når jeg leser, og det blir så stressende. Når jeg leser for Echo, får jeg mer ro inni meg. Han liker meg som jeg er, han bryr seg ikke om jeg skulle lese feil. Det er deilig, mener Linnea.

Også Linneas mor, Jeanette H. Lundseie, merker at lesehunden har god virkning på datteren.

– Jeg merker at motivasjonen til å gå på skolen er blitt mye bedre de dagene hun skal være med lesehund. Jeg merker at hun liker godt å få ros for at hun er så flink med hunden, det gir henne mestring og motivasjon, sier hun.

Mindre stress

Mens Linnea øver på noen triks med Echo, tar Birk fram iPaden sin og viser stolt fram historien han har lagd. – Jeg holder på å skrive en bok om dette i Book Creator på iPad, forteller Birk.

Her ser vi bilder og tekst som forteller om hva Birk har opplevd med lesehunden i disse ukene. Han synes det er mye, mye mer deilig å lese for en hund.

– Det føles mer beroligende enn å lese for en voksen, for det er mer mas når man leser for voksne. Når jeg leser for Echo, hører han på meg uten å klage. Det er derfor bedre å lese for en hund enn et menneske, sier Birk.

Tre skoler i Norge

I Norge er det Midtbygda skole i Røyken i Buskerud

Spesialpedagogene Brit Krokstad Anmarkrud (til v.) og Ann-Cathrin Lindland Løvstad, lesehunden Echo og rektor Cathrine Wessmann ved Konnerud skole.

og Sandnes skole i Hadsel i Nordland som sammen med Konnerud skole er de tre skolene som driver med Lesehund-prosjektet. Spesialpedagogene Ann-Cathrin Lindland Løvstad og Brit Krokstad Anmarkrud og ikke minst hundene Echo og Pia er

drivkreftene i dette prosjektet på Konnerud skole.

– Hovedfokuset vårt er leseglede og mestringsglede. Tanken bak prosjektet er å optimalisere faktorer som kan skape indre motivasjon, sier duoen, som begge er hundeeiere.

For å unngå at astmatikere og allergikere skal bli plaget med hundehår, har Lesehund-prosjektet egen inngang og eget Lesehund-rom på skolen.

Hundene testes for om de egner seg

Lesehundprosjektet strekker seg over 20 uker. Det er ti elever ved hver skole som får tilbud om to timer med lesehund per uke. I løpet av prosjektperioden vil hver elev ha fått 40 timer med lesehund. Prosjektet er initiert av Dyrebar Omsorg på Ås, som sammen med Dysleksi Norge har mottatt midler fra Extrastiftelsen.

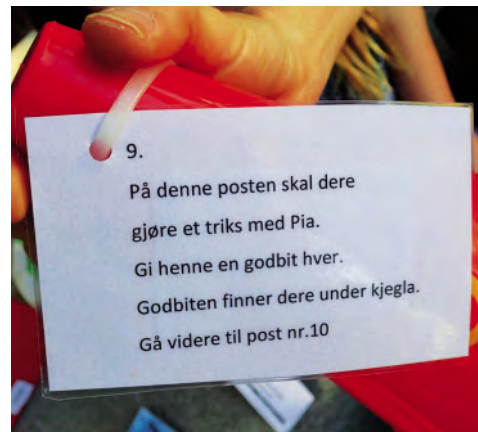
– *Hvordan fikk dere denne ideen med å bruke hund i leseopplæringen?*

– Jeg har alltid vært glad i dyr, og Echo er min 12. hund. Jeg har også trent aktivt i ulike hunde-

Birk Haga og Linea Henriksen fra 4. trinn ved Konnerud skole koser seg og leser for lesehunden, storpuddelen Echo.

Eksempel på en oppgave som blir brukt i lesehundprosjektet ved Konnerud skole.

Forsker:

– Virker lovende

– Å lese for en hund gjør elevene mer interessert i innholdet, mener forsker **Andreas Reier Jensen**.

Andreas Reier Jensen, førsteamanuensis og skoleforsker ved Universitetet i Agder (UiA) har gjennomført case-studier som viser at lesehund fungerer svært godt i leseopplæringen, og at det påvirker skole- og klassemiljøet på en god måte.

– Elevene som leser for hunden, interesserer seg sterkere for innholdet og fortellingen i bøkene og gjenvinner progresjon i leseopplæringen. Dette har også sammenheng med den pedagogiske metoden som benyttes, det vil si at hundefører i disse tilfellene har en tilbaketrueket rolle og ikke opptre som «lærer» i tradisjonell forstand, sier skoleforskeren.

Andreas Reier Jensen sier han foreløpig kan understøtte at bruken av lesehund fungerer godt som et supplement til vanlig undervisning, og at det bidrar positivt til leseopplæringen.

– For elever som for eksempel synes det kan være vanskelig å lese høyt i klassen, vil et slikt tilbud altså kunne fungere godt. Det er likevel viktig for meg å påpeke at vi fremdeles er relativt tidlig i forskningsarbeidet. Vi holder på med et mer eksperimentelt forskningsdesign nå hvor vi undersøker «læringseffektene» nærmere, forteller Andreas Reier Jensen. Han forteller også at det ikke eksisterer noen felles norm for utdanning og sertifisering av «lesehunder», noe han synes det burde ha vært. Det er flere private initiativ innenfor området, for eksempel R.E.A.D.-programmet og Norske Terapihundskolen (NTHS). Dyrebar Omsorg tilbyr også sertifisering av Skolehunder.

Sånn kan en vanlig time i lesehundprosjektet ved Konnerud skole se ut.

sporter og er utdannet hundeinstruktør. Når min datter skulle lære å lese, tok det litt tid for henne å knekke lesekoden. Da familien passet en liten dvergpudde, knakk hun plutselig lesekoden ved å ha hunden på fanget samtidig som hun leste. Jeg fikk da bekreftelse på det jeg hele tiden hadde tenkt, at dyr kan ha beroligende effekt på mennesker, sier Lindland Løvstad.

– Det er viktig å påpeke at langt fra alle hunder egner seg til dette. Hundene våre er egnethets-testet av «Dyrbar omsorg». Det vil si at de skal tåle litt «herjing» med barn, skrik og hyl uten å reagere, sier hun.

Fikk se en ny side

Kollega Brit Krokstad Anmarkrud så tydelige resultater fra en elev med AD/HD og relasjonsvansker når hunden var inne i bildet.

– Gutten var så glad i dyr, spesielt hund, slik at jeg fikk se en ny side ved han. Empati, omsorg og omhet var tre soleklare egenskaper han hadde

overfor denne hunden. Samtidig hadde han lettere for å omgås flere mennesker gjennom hunden, forteller Krokstad Anmarkrud.

– Gutten sa også at han skulle gjøre alt for å hjelpe meg til at Pia ble en skolehund. Han er vel det bekjentskapet Pia setter høyest av alle. Foruten eieren da, naturligvis, sier spesialpedagogen og lærer.

– Etter at prosjektperioden er over, vil vi forhåpentligvis fortsette med å bruke hund på vår skole. Det kan ha god effekt for mange typer elever og utfordringer, mener hun.

Den kulturelle dritsekken

Manglande interesse og generelt respektlaus oppførsel under framsyninga er eit problem for kunstnarar på skolebesøk. Og det er lærarane, ikkje elevane, som er problemet.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Egil Nyhus

– **I dag** skulle vi gjort morosame forsøk i naturfag. Men det er kome ei dame som skal snakke om litteratur, så det blir det dessverre ikkje noe av.

Slik vart Hilde Eskild nyleg introdusert av læraren da ho skulle ha sitt litteraturprogram i klassen.

Deretter sette læraren seg i ein krok i klasserommet og retta oppgåver under framsyninga.

Eskild er forteljar og reiser rundt til skolar med Den kulturelle skolesekken. Ho har førestillingar både med forteljeteater og førestillingar om litteratur. Samstundes er ho lærar sjølv, i halv stilling.

– Dei fleste lærarane er høflege, greie og interesserte, understrekar Eskild.

Men dei som ikkje er det, er langt fleire enn at problemet kan avvistast med at nokre særingar vil vi alltid ha, ifølgje Eskild.

– Under større framsyningar med mykje rigg går det oftast greitt. Problemet er størst under dei små framsyningane i klasserommet. I utgangspunktet er det å skape scenemagi i kvardagslege omgivingar spennande. Men sit det eit lærar der, som retter oppgåver eller fingrar med mobilen, då blir læraren eit stort energitap. Dei kan òg gå ut og inn av klasserommet og til dømes hente elevar ut til elevsamtalar midt under framsyninga, seier Eskild.

– *Er det gitt at det alltid er verdt å følge med på framsyningane til Den kulturelle skolesekken?*

– Eg meiner det er svært sjeldan at nivået på det som blir formidla derfrå, ikkje er høgt. Men det er naturlegvis ulikt kva vi likar. Alle som oppsøker kulturuttrykk, vil innimellom oppleve at noe ikkje fell i smak. Elevane må lære korleis dei oppfører seg ved slike høve. Da må læraren vere eit godt forbilde.

● Den kulturelle skolesekken

Kjernen i den nasjonale politikken for kulturformidling for barn og unge i skolen. Finansi- ert ved tippemidlar. I fjor var summen på 270 millionar kroner. Kjelde: denkulturelle-skolesekken.no

Eskild understrekar at av elevane blir ho så godt som alltid tatt imot med interesse og glede. Ord som «uinteressert» og «uhøfleg» passar svært sjeldan på dei. Likevel merkar ho godt at elevane set pris på å ha blitt informert i forkant om at dei skal sjå ei framsyning, og kva som er tema og kunstform. Men det er ulikt kor godt skolane førebur elevane på framsyningane.

– Utruleg typisk

– Risikoen for lærarar som rettar prøver og held på med sitt under konserten, den luktar du med ein gong du kjem inn på skolen. Det er noe med stemninga, seier musikar Lars Andreas Haug.

Han kallar lærarar som blir eit problem på grunn av manglande interesse og dårleg oppførsel for «utruleg typisk», men understrekar at proble-

met varierer sterkt frå skole til skole.

– Ventar du at alle lærarar skal like jazz, den musikkforma du spelar?

– Nei. Men eg synest det er rart at ikkje fleire lærarar set pris på det høvet vi gir dei til å dele ei oppleving med elevane. Vanlegvis formidlar dei, og elevane tek imot. No kan dei vere likestilte, svarar han.

Han skildrar gleda over å spele for bergtekne ungar med hakeslepp, men òg distraksjonen frå læraren som knattrar på tastaturet til ein berbar pc.

– Sjølv om vi er mest opptekne av å gi opplevingar, er vi òg interesserte i læring. Elevane skal lære om musikkformer. Kjem dei til at dei ikkje likar jazz, er det viktig læring, seier han, og held fram:

– Dei skal òg lære om konsertkultur. Særleg

om sommaren seier folk at dei er på konsert når dei drikk øl med kompisar medan De Lillos syng i bakgrunnen. Men det er andre konsertkulturar der kontakten mellom sal og scene er mye meir intens. Vi ønskjer at lærarane skal vere med og formidle at konsert ikkje alltid tyder bakgrunns-musikk. Dessverre er det lærarar som formidlar nettopp det, seier han. >

«Problemet er ein gjengangar i tilbakemeldingane frå artistane, sjølv om det ikkje førekjem ofte.»

Stig Løvseth, leiar for Den kulturelle skolesekken i Nordland

– Mobilen den største endringa

– Mobiltelefonen, seier Charlotte Østen når Utdanning spør om det har vore ei endring i korleis lærarane oppfører seg.

Ho er sjølv lærarutdanna og har arbeidd som lærar. Som forteljar har ho reist med Den kulturelle skolesekken i tjuo år.

– Generelt sett er skolane blitt meir profesjonelle i måten dei tar imot oss på. Men lærarar som søv eller på andre måtar melder seg ut under framsyninga, har vore der heile tida. Den største skilnaden i desse åra er mobiltelefonen, som gjer det mogleg å vere mentalt fråverande og ukonsentrert på fleire måtar enn før, seier ho.

– Så dette er ikkje blitt betre ettersom Den kulturelle skolesekken er meir innarbeidd?

– Før kunne ikkje lærarane sitje med øyreplugar under framsyningar.

Østen fortel at det ikkje er lenge sidan ho måtte ta fram lærarstemma og seie: «Nå må du teie, for nå snakkar eg» under ei framsyning. Det var læraren, som prata med kollegaen, som ho snakka til.

Ein annan lærar brydde seg ikkje om å flytte seg utanfor synsvidde, men sat på kateteret sitt ved sida av artisten og knatra på tastaturet under heile framsyninga.

– Slikt er svært forstyrrende, seier Charlotte Østen.

– Minst blant dei minste

– Problemet med uinteresserte lærarar som forstyrrar framsyningane er minst i dei yngste klassane. Så aukar det jamt opp mot ungdomsskole og vidaregåande, seier leiar for Den kulturelle skolesekken i Nordland, Stig Løvseth.

Løvseth seier at problemet er ein gjengangar i tilbakemeldingane frå artistane, sjølv om det ikkje førekjem ofte.

– Vi har ikkje statistikk som kan talfeste kor stor del av lærargruppa som skaper problem under framsyningane, seier han.

– Kan vi vente at lærarar skal engasjere seg i kunstuttrykk dei ikkje har sans for?

– Lærargruppa er eit gjennomsnitt av folket. Alle er ikkje interessert i alt. Men lærarar kan likevel vise respekt for kunstnarane under ei framsyning. Kall det gjerne vanleg folkeskikk.

– Kva skal vi gjere med dette?

– Vi har inga fasit, men er opne for dialog. Nå evaluerer vi alle turneane. Tar artistane opp problem med lærarane i evalueringa, kontaktar vi skolen, seier Stig Løvseth.

Lærarane går ut

Lærarar som opptre uengasjert og forstyrrende under skolekonsertar er kjent, stadfestar Egil Rundberget. Han er seniorrådgivar i Kulturtanken, som forvaltar Den kulturelle skolesekken. Rundberg leiar DiSkO-prosjektet, som arbeider for fornying av skolekonsertane.

– Vi ønskjer eit større engasjement frå lærarane før, under og etter konsertane. Men generelt sett minkar engasjementet, det veks ikkje, seier han.

Rundberget fortel at under eit etikk-seminar i Kulturtanken nyleg vart det diskutert om kunstnarane må akseptere at lærarane forlèt elevgruppa under konsertane.

– For det skjer. Dei fleste på seminaret meinte at dei burde kunne vente at lærarar er til stades, seier Rundberg, og held fram:

– Men ein del lærarar tek på seg oppgåva som ordensvakt under konsertane. Det gjer dei litt for grundig. Dei iretteset elevane for reaksjonar som muskarane set pris på. Difor finst det dei som meiner at det var like greitt at lærarane held seg borte, fortel han.

I Kulturtanken ønskjer dei seg betre dialog mellom muskarane og lærarane, meir medverknad frå elevane under konserten og meir elevmedverknad under programoppsett og evaluering.

– Men det krev meir musikk-kompetanse enn det mange skolar har, seier Egil Rundberget.

– Surrealistisk

– At lærarar opptre uengasjert og forstyrrende under framsyningar på skolane, er ein påstand som står fram som heilt surrealistisk, seier Steinar Strømsli, leiar for Utdanningsforbundet Sogn og Fjordane.

– Lærarane har mange plikter, og klagar ofte over at tida ikkje strekk til. Er det da forståeleg at dei ser på besøket frå Den kulturelle skolesekken som ein fritime?

– I alle mine år som lærar og skoleleiar har eg aldri møtt den innstillinga, seier Steinar Strømsli.

Hanne Mikalsen, turneansvarleg for Den kulturelle skolesekken i Troms, seier til Utdanning at ho ikkje kjenner til at uengasjerte lærarar er eit problem.

– Høgt nivå i Kulturesekken

Så godt som alle rektorane svarte i ei undersøking ja på spørsmålet om Den kulturelle skolesekken gir elevane kulturelle opplevingar på høgt nivå.

Dette kjem fram i undersøkinga «Spørsmål til Skole-Norge våren 2018».

Den kulturelle skolesekken ønskjer betre samarbeid med skolane. Difor var Den kulturelle skolesekken eitt av åtte tema i denne undersøkinga, som Utdanningsdirektoratet står bak. Rektorane ved 538 grunnskolar og 88 vidaregåande skolar har svart.

Undersøkinga viser at 94 prosent av grunnskolorne og 80 prosent av dei vidaregåande skolane har ein kulturkontakt med ansvar for samarbeidet med Den kulturelle skolesekken. Men 52 prosent av kulturkontaktane har ikkje fått avsett tid til denne oppgåva. Ved små skolar har 72 prosent ikkje fått avsett tid.

44 prosent seier at Den kulturelle skolesekken i liten eller ingen grad er tema under møte på skolenivå. 63 prosent seier at elevrådet aldri eller i liten grad er engasjert i Den kulturelle skolesekken.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Lyse utsikter

Gunnar Wold Olsen fra Verdal er en av 18 elever som snart skal uteksamineres fra bilmekanikeravdelingen ved Trondheim yrkesskole. «Skolen hvor arbeidsgiverne står i kø for å gi elevene en jobb» er Adresseavisens tittel på reportasjen 3. juni 1950. Og Gunnar er en av dem som har fått flere tilbud om jobb, forteller han til avisa. Bilen han jobber med, er en SS1, forløperen til Jaguar, opplyser Tor Ivar Volla, ansvarlig redaktør i bladet Norsk Motorveteran.

FOTO SCHRØDER/SVERRESBORG TRØNDELAG FOLKEMUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Barnehagekokkene

Mange foreldre er misfornøyde med barnehagematen, ifølge en fersk rapport fra Forbrukerrådet. Neppe i disse barnehagene.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Jordan Groves (35)

Storøya barnehage, kommunal barnehage på Fornebu i Akershus

– Jeg hadde aldri hørt om kokker som jobbet i barnehage før, sier Groves til Utdanning, mens han kontrollerer grytene fulle av brokkoli. Mannen fra New Zealand jobbet tidligere på restaurant. Nå er han kommet til et sted med brutalt ærlige kunder. Alt fra «Æsj, hva er det?» til «Å! Yam!» og «Mye bedre enn det mamma lager».

– Jeg fikk høre om jobben fra en venn og tok en sjanse. Og jeg elsker det, sier Groves, som har jobbet i barnehagen i fire år.

Han serverer alt fra dagens brokkolisuppe til marokkanskinspirert lam. Nybakt brød hver fredag, og av og til grøt med kokosmelk, frukter og kanskje litt honning. Han liker å sette utradisjonelt preg på det tradisjonelle.

Prisen for luksusen? Rundt 12 kroner måltidet per barn, ifølge Groves. Selv har han en sønn som går i en barnehage uten kokk og varmmat hver dag.

– Hver gang det er planleggingsdag, liker han å være med pappa på jobben, sier Groves og smiler.

Jeanette Sivertsen (42)

Ånnerudtoppen barnehage, foreldreeid barnehage i Asker i Akershus.

- Ingen barn liker løk, men de skulle bare visst hvor mye de spiste av det, sier Sivertsen og ler. Hun heller flere kartonger med tomatjuice i grønnsaksuppen som putrer i en diger kjele. Som barnehagekokk lærer man at farge også er viktig, og rødt trumfer grønt. Når tomatjuicen i tillegg er sunn, er det ingenting å spare på. Også i matveien handler mye om vane og rutiner. Barna elsker laks, men da laksen ble for dyr, og Sivertsen begynte med sei isteden, tok det litt tid før de ble vant til det. Nå spiser de masse sei og elsker det.
- En dag lagde jeg laks igjen, men da ville ingen ha det lenger, smiler Sivertsen. Hun lager mat til rundt 60 barn og 20 ansatte hver dag. Tidligere jobbet hun på Sem gjestegård, og av og til utfordrer hun smaksløkene til både barn og ansatte.
- Om høsten lager jeg leverkaker. Det er barna glad i, mens de voksne gjerne kommer og sier «åh ... leverkaker...», sier hun lattermildt. Gjennom kjøkkenet, som er selve hjertet i barnehagen, kommer en barnehagelærer. Hun gir tomme opp til kokken.
- De spiser! Da er jobben min gjort, sier Sivertsen.
- De spiser helt sjukt, sier barnehagelæreren.

Worachat Jurodrum (30)

Espira Grefsen Stasjon, privat barnehage i Oslo.

- Jeg gikk fra å ha tolvtimersdager og være et nattmenneske, til å ha en helt annen arbeidshverdag, sier Ton, som alle i barnehagen kjenner han som. Før han begynte i barnehagen i desember 2016, jobbet han på Plah i Oslo, av mange matanmeldere regnet som Norges beste thairestaurant.
- Jeg har servert curry til barna. Jeg byttet ut chili med paprika, og det fungerte helt fint. De likte det, sier Ton. Barnehagen har to fiskemåltider, to kjøttmåltider og ett vegetarmåltid hver uke. Han liker å bruke mange forskjellige, og av og til uvante, råvarer for norske ganer.
- Barna må få bruke sansene og lære seg å like nye ting, sier Ton. På benken legger han opp dagens rett, dampet kveite med søtpotetmos og soya-smør. Både ansatte og barn betaler 500 kroner måneden for å få full bevertning av toppkokken.
- Vi føler oss såååå bortskjemte, sier daglig leder i barnehagen i det Utdanning er på vei ut døra.

Lektor og IT-pedagog
Morten Oddvik er en av de nye ekspertlærerne ved Universitetet i Sørøst-Norge.

FOTO AN-MAGRITT LARSEN/
UNIVERSITETET I SØRØST-NORGE.

Utvalgte lærere underviser studentene

Universitetet i Sørøst-Norge håndplukker ekspertlærere ute på skolene og gir dem deltidsstillinger. Det skal gi en bedre lærerutdanning.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Ved profesjonsutdanninger, som for eksempel sykepleie, journalist og fysioterapeut, kan det være lenge siden de fast ansatte foreleserne har jobbet i yrket de underviser i. Også lærerutdanningene har gjentatte ganger fått kritikk for å mangle lærere som kjenner dagens skolehverdag.

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) har tatt grep for å forsøke å gjøre noe med det. De henter nå inn lærere som jobber ute i skolen og gir dem inntil 20 prosents stilling som undervisere for lærerstudentene. Hovedmålet er å forberede studentene bedre på møtet med den digitale skolen.

– Vi har selv sagt hatt praksislærere inne som forelesere tidligere også, men nå får de en fast tilknytning og er tettere på både undervisning, planlegging og evaluering av studiet. Vi tror det gir en bedre lærerutdanning, sier Rakel Rohde Næss til Utdanning.

Hun er førstelektor i pedagogikk og programkoordinator ved Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge.

– Velger ut de beste lærerne

Universitetet har grunnskolelærerutdanning ved fire av sine campuser: Drammen, Notodden, Porsgrunn og Horten. Hver campus skal ansette og dekke opp en full stilling med lærere som til daglig jobber i ute i skolene. Til sammen dreier det seg om snaut 30 lærere i forskjellige stillingsprosenter.

– Noen er ansatt i 20 prosent stilling, mens andre er et team som deler på en 20 prosents stilling. Det er ulike løsninger, men det utgjør fire-fem fulle stillinger til sammen, sier Næss.

Den nye ordningen er testet ut ved lærerutdanningen på Notodden et års tid. I høst er opplegget blitt en del av alle lærerutdanningene til universitetet.

– Hvordan får dere tak i lærerne?

– Vi vil ha de beste lærerne, så vi håndplukker dem vi ønsker og spør. Som regel kommer de fra skoler som allerede er praksisskoler for oss, så lærere og ledelse er positive, sier Næss.

Noen av lærerne har valgt å ta 20 prosent stilling i tillegg til en full stilling på skolen, mens andre blir frikjøpt gjennom at skolene fakturerer universitetet.

– Vil ta med klassen til studentene

Ifølge Næss er studentene storfornøyde med det nye opplegget.

– Praksislærerne og faglærerne jobber sammen i undervisningen. På den måten får vi en kombinasjon av praksisnær og forskningsbasert undervisning, som jo er oppdraget vårt, sier Næss.

Nå planlegger de også at de nye lærerkraftene kan ta med seg elevene sine inn i undervisningen av lærerstudentene.

– I prinsippet kan de ta med hele klassen. Poenget er å legge undervisningen tettere opp til bruken av disse lærerne, sier Næss.

– Løfter undervisningskvaliteten

Morten Oddvik er en av de nye ekspertlærerne. Han er utdannet lektor i engelsk og jobber til vanlig som IT-pedagog ved Horten videregående skole.

– Samarbeidet mellom USN og skoleverket styrker også kompetansen blant mine kolleger og vil løfte undervisningskvaliteten i skolen. Vi kan nyttiggjøre oss mer av forskning som kilde til kunnskap, og ikke bare støtte oss til erfaringsbasert kunnskap, sier Oddvik i en pressemelding fra USN.

Høst- kryssord

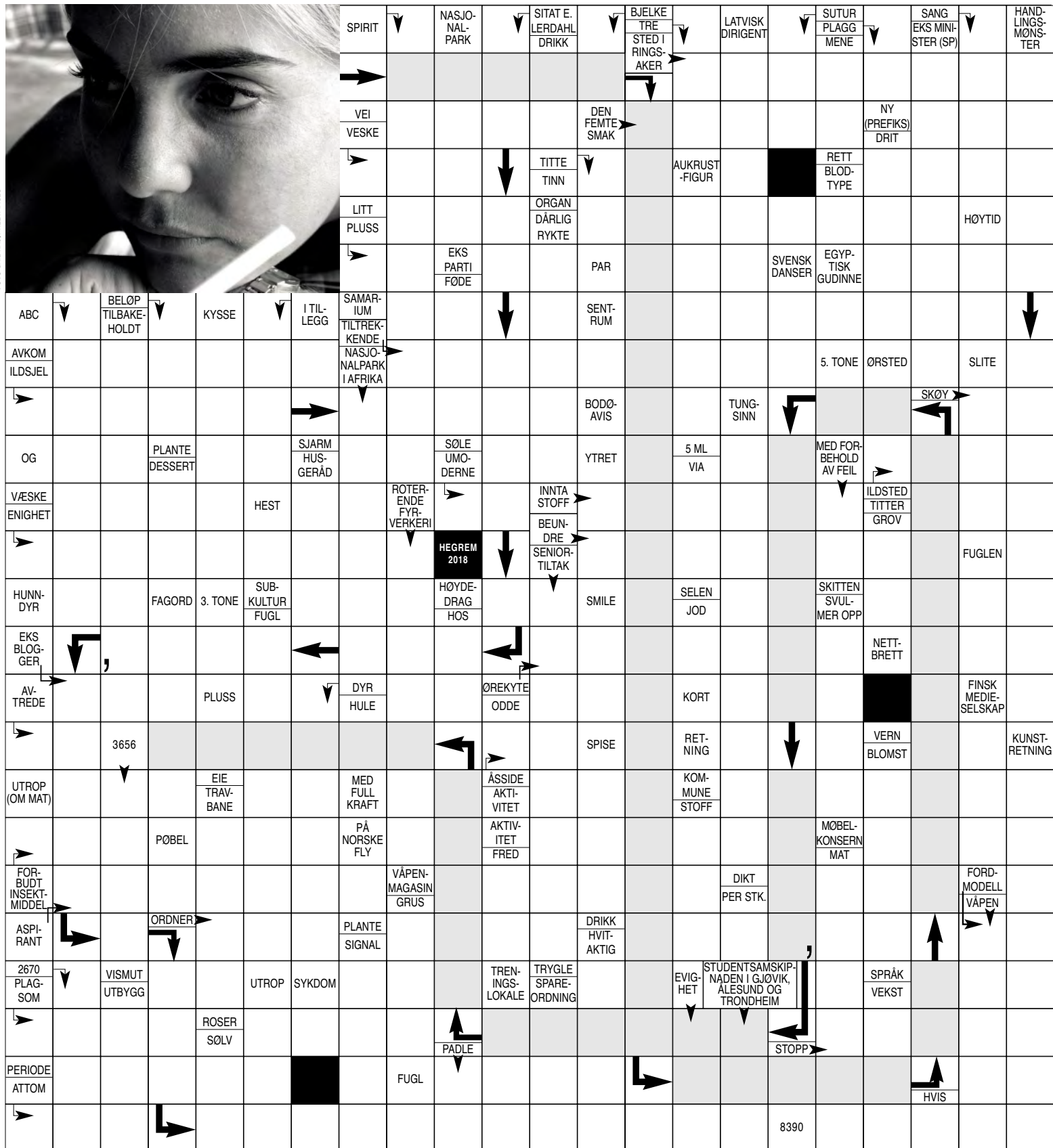
Innsending

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
19. oktober (send hele
siden). Merk konvolutten
«Høstkryssord».
To vinnere får boksjekk.

Navn _____

Adresse _____

FOTO GAIL RAU/FREE IMAGES

Petit

Olav Norheim

Og no: geografi

**Veit du kor mange fylke det er her i landet?
Fylke? Når då? No? Eller ein annan gong?**

No blir det geografi. Eller landkunne, som dei sa og skreiv før i tida. Ingen lærar kan godkjennast lenger før ho kan dei nye fylkesgrensene og namna utanåt.

Ei innføring: No skal Oppland slå seg saman med Hedmark. Og namnet? Innlandet. Sikkert heilt innafor. Einaste fylka utan naturleg saltvatn.

I Buskerud skal vi slå oss saman med Østfold og Akershus. Og namnet? Det kan by på vanskar. Nei, kva sa eg? Utfordringar, heiter det. Ut frå ein vidtfemnande kombi-namnemodell har eg tenkt på Buskehus. Men det kling nok altfor rustikt. Buskefold er ikkje stort betre. Folderud då? Nei. Minner for mykje om fallera. Østhus? Nei Ø er vanskeleg internasjonalt. Det veit alle.

Mektige synsarar meiner Viken er bra. Men Viken er riksmål eller moderat bokmål eller dativ. Alle lærarar veit kva dativ er for noko. Men Vika då? Vika er ein buss-stopp i Oslo som ikkje skal vera med.

Kan vi ikkje likså godt kalle det Østlandet? Berre for å vera tøffe? Slik som dei på Vestlandet. Der skal nyfylket i vestlands-midten heite Vestland. Berre sogningar og bergensarar kan finne på slikt. Men så er det denna vanskelege ø-en. Då foreslår eg Austlandet. Det blir så lett at.

Men fylke? Kva er vel det for noko? Det høyrer gammaldags ut. Finn på noko betre. Regionar har fått nye namn og nemningar før også. Vi har mange morosame regionar. VeTeBu er ein. Helse Sør-Øst er ein. Helse Heim er sjukehus.

Før var fylka amt. I 1919, då amta fekk nemninga fylke, då foreslo ein tomanns språkprofessor-komite at Buskerud Amt skulle heite Ringerike fylke, og Akershus Amt bli til Romerike fylke.

«Vi har mange morosame regionar. VeTeBu er ein.»

Olav Norheim
bokskrivar og -lånar
FOTO PRIVAT

Rart? Nei. Ringerike og Romerike er gamle administrative landskapsnamn. Buskerud er ein mellomstor gard og Akershus ei borg nedi ein strandkant langt inni Vika.

No kom eg på noko glupt: I staden for fylke: Sektor. Som på film. Slik film frå ei uviss framtid med støvføyk og stammekrig. Med stor S som i viktige ord. Dette er heilt i tråd med byråkratisk og politisk innovativ nytale og nyskrift. Nummer er lettare enn bokstavar, tal er meir internasjonale enn ord. Nyfylket mitt kan heite Sektor 3, etter tre gamle fylke. Oslo er for seg sjølv og kan få vera Sektor 1. Det vil dei like inni byen.

Ordet sektortenkning kan få ein heilt ny dimensjon.

Tilbakeblikk

For 50 år siden
5 dagers uke i Norsk Lærerslags sekretariat

Arbeidsutvalget i Norsk Lærerslag har vedtatt at sekretariatet skal gå over til 5 dagers arbeidsuke. Ordningen gjelder fra 1. oktober. Kontoret vil da bli betjent fra mandag til fredag til følgende tider: 15. september - 14. mai: kl. 8.00-15.45 15. mai - 14. september: kl. 8.00-15.00. Formannen og nestformannen treffes kl. 8.30-9.30. Konferanser utenom denne tid må avtales på forhånd.

Norsk Skoleblad
nr. 38/1968

For 25 år siden
Konsekvens av arbeidstidsavtalen: Lærerstevnene forsvinner

* Den nye arbeidstidsavtalen fratar lærerne muligheten for å delta i Faglig-pedagogisk dag og i lærerstevnene
* Lærerne får ikke lenger ha planleggingsdager i skoleåret og kan derfor ikke benytte tilbudene
* For mange lærere er Faglig-pedagogisk dag og lærerstevnene deres eneste tilbud om etterutdanning

Skolefokus nr. 4/1993

Luftig og begeistret

**Silje Olderdal er støl.
Glad, men veldig, veldig støl.**

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

Dessuten har knær, hofter og vrister fått blå- og svimerker. Alt fordi hun trente sin ukentlige økt med luftakrobatikk dagen før Utdanning intervjuer henne.

Man henger i en tynn stang; trapesen, i en ring eller i et langt, bredt stoffstykke som kalles tissu, forklarer Silje: – Og man henger ofte etter knærne, hofta eller hekter en fot inn i ringen, forklarer hun. – Det gjør ondt!

Ring er «enklest», synes hun.

– Der, og på trapes, kan man hvile litt på stanga. I tissu jobber man stort sett hele tiden. Har man lagd en fotlås for å hvile overkroppen, gir den mye vondt press på foten. Tissu er vanskeligst. Jeg blir fort sliten og rekker ikke prøve ut alt jeg skal, før jeg må klatre ned.

«Hvor er dit?»

– Jeg tenker ikke på at det er trening, for jeg jobber sånn om å få det til. Tenker: «Jeg må prøve. Må prøve. Litt til!»

– Derfor blir luftakrobatikk aldri kjedelig, sier hun og innrømmer at på treningssenter tenker hun ikke sjelden at egentreningen der er langdryg å komme seg gjennom.

Som tidligere danser og musikalartist synes hun akrobatikk er veldig god styrketrening: – Luftakrobatikk ligner dans og krever mykhet som dans, men også særlig overkroppstyrke. For i luftakrobatikk heiser man seg opp etter bare armene.

Turnere, og de som trener styrke, får det enklere enn andre i denne aktiviteten, mener hun.

Koordinasjon er et annet stikkord: – «Høyre hånd der, venstre hånd sånn, tipp over dit», viser instruktøren. Så skal man gjøre det samme. Opp ned. Hva var høyre? Hva er venstre? Hvor er dit? Da må man ned igjen og få det repetert, ler Silje Olderdal.

– **Jeg tenker ikke på** at luftakrobatikk er trening, for jeg jobber sånn med å få det til, sier Silje Olderdal.

FOTO RICHARD SANDVIK

Mellom skrekk og fryd

I gruppa hennes trener et titall kvinner i alderen ca. 20-50 år, halvannen time i uka, med to instruktører. I tillegg arrangeres ofte egentrening. Da må noen kyndige være til stede, og det er bare lov å trene på det som er gjennomgått i timen.

Olderdal synger også i kor og er treningsinstruktør i body-balance; en miks av yoga, taichi og pilates. Luftakrobatikk begynte hun med høsten 2017. Da var hun den eneste nye. De andre hadde holdt på i flere år.

– Jeg fikk brynt meg på å være den som ikke fikk det til! sier hun.

Våren 2018 tok hun pause for å konsentrere seg om masteroppgave ved lektorutdanningen i Tromsø. Men i høst er det altså på'n igjen.

– *Kaster dere akrobater hverandre gjennom lufta?*

Hun ler og svarer nei. Foreløpig trener de én og én.

– *Og salto?*

– Ikke ennå. Selv har jeg nok med å komme meg av og på!

Det er ikke mer enn to meter ned til tjukkassen, men å deise ned med hodet først frister ikke.

Men så skjer det vidunderlige, sier hun:

– Å tørre å slippe seg bakover og ned, henge fritt og stole på styrken i grepet! Utfordre høydeskrekken. Det føles veldig godt! Å tro at du detter, men du gjør ikke det!

● Silje Olderdal (33)

Hvem

Lektor ved Tromstun 8.-10. skole i Tromsø. Underviser i engelsk, musikk og mat og helse.

Hva

Luftakrobatikk.

Dette trenger du

Tettsittende treningstøy slik at tøyet ikke henger seg opp i ring eller trapes og bevegelsene synes godt. Sokker / lange ermer hvis man skal henge fra vristene / albue. Kursholder stiller med alt annet utstyr.

Nettsteder

Youtube.com for nybegynnertri. Instagram.

Bøker

Aktuell bok

Sjekketriks for nerder

Tallfantasten Yngve Vogt har skrevet boka han drømte om som ung – en lærebok i tallmagi og hurtigregning.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Utdanning har tatt turen til Blindern for å ta en prat med forskningsjournalist Yngve Vogt, som har skrevet boka «Mattetriks på null komma niks – bli mester i hurtigregning».

Noen vil uvilkårlig tenke at en bok om hurtigregning må være skrevet av en dørgende kjedelig forfatter. Men da har de altså ikke møtt Yngve Vogt, en usedvanlig sprudlende formidler som prater nesten uavbrutt på ut- og innpust, hele tiden med et smil om munnen, i den lille timen vi har sammen på et lite kollokvierom.

– Hvorfor en bok om talltriks og hurtigregning?

Vogt tar oss tilbake til oppveksten i Asker. Når de gikk den lange veien til butikken, fikk moren Yngve og lillesøsteren til å leke med husnumrene. De summerte tallene og ganget dem med hverandre, og slik ble de etter hvert fortrolige med hode-regningens kunst. – Moren min var egentlig ikke særlig interessert i tall, men hun brukte tall-leken for å lure oss opp de lange bakkene, forteller Vogt.

Klassisk nerd

Journalisten, «matematikkpastoren» og hobby-pianisten beskriver den unge Yngve som en svært sjenert og stillfaren guttunge.

– Jeg hatet sport og var ikke interessert i ting de andre var med på, som speideren, søndagsskole eller den slags. Siden mor hadde lært meg å regne, hadde jeg en del års forsprang på mine medelever da jeg begynte på skolen. Jeg åndet ene og alene for tall, legobygging og lite annet. Jeg var vel, og ble oppfattet som, en «klassisk nerd» som drømte om

å bli verdensmester i hoderegning.

Som guttunge drømte Yngve Vogt om at han hadde en tryllebok som kunne vise vei i tallenes magiske verden, slik at han kunne lære å regne enda raskere. Det fant han aldri, men nå har han altså skrevet den selv. En samling overraskende og morsomme triks som skal gjøre leseren i stand til å regne mange ganger fortere. Navnene på triksene er egnet til å trigge nysgjerrigheten, for eksempel «Nerdenes sjekketriks» og «Ta innersvingen på læreren».

– Det ble selvsagt med drømmen om å bli verdensmester. At ambisjonene langt oversteg evnene, demret gradvis etter hvert som jeg ble eldre. Men heldigvis har jeg beholdt gleden over å leke med tallene!

– Brukte du selv slike triks da du gikk på skolen?

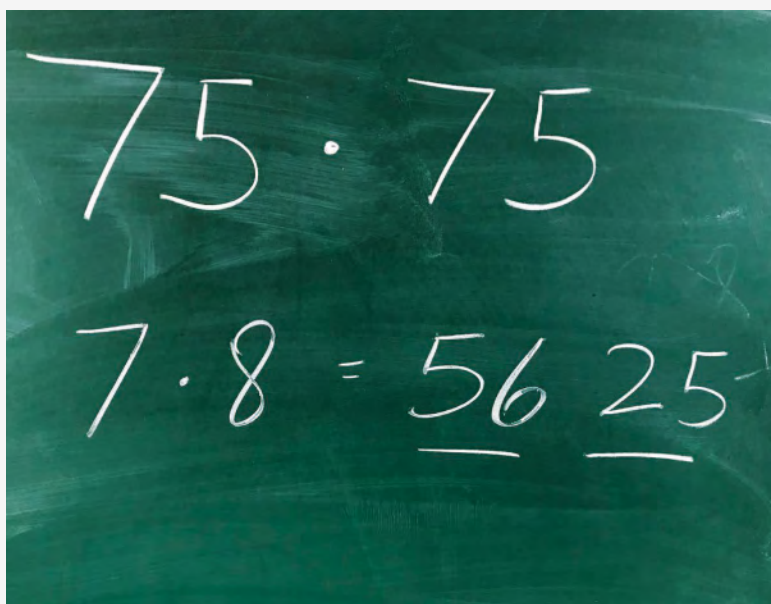
– Nei, jeg ante jo ikke at de fantes! Det var først i tredje klasse på videregående, i en av de aller siste timene, at mattelæreren, en dame på om lag 70 år, demonstrerte hvordan vi kunne kvadrere tall som slutter på fem ved hjelp av den første kvadratsetningen. Jeg fikk hakeslepp da jeg oppdaget hvor lynraskt det gikk og hvor gøy det var, forteller Vogt smilende.

Yngve Vogt er journalist i forskningsmagasinet Apollon. I fagkretsen har han matematikk, statistikk og informatikk. Da han var 40 år, begynte han å jobbe som journalist, og i år debutterer han som sakprosaforfatter.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

«Min mor brukte tall-leken for å lure oss opp de lange bakkene.»

Det første regnetriksset
Yngve lærte, var å kvadrere tall som ender på 5. Hvis du skal gange $75 \cdot 75$, begynner du med det første sifferet, 7. Det ganger du med et tall som er én større, altså 8. Du får $7 \cdot 8 = 56$, og så setter du 25 bak. Vips, svaret er 5625!

FOTO STÅLE JOHNSEN

Bredere appell

– Hvilken type leser hadde du i tankene da du skrev boka?

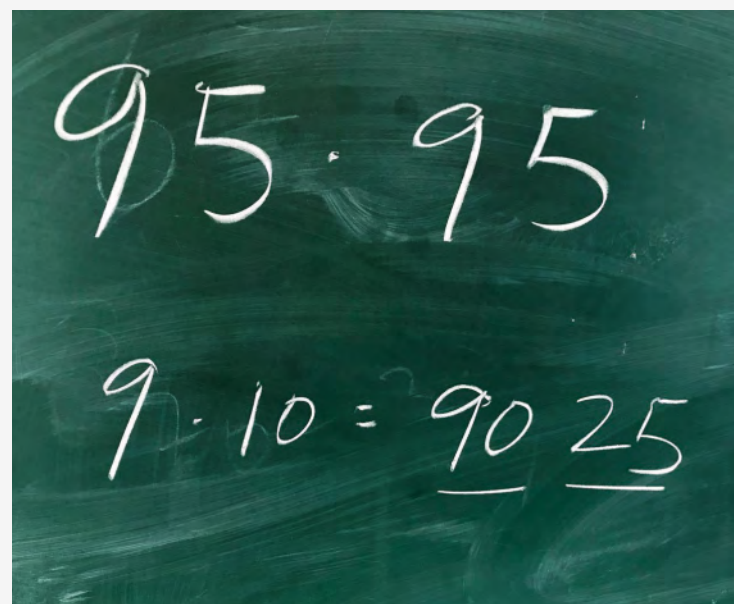
– Jeg tenkte kanskje først og fremst på voksne med sans for tall og på matematikkinteressert ungdom i alderen 15–17 år. Men det viser seg faktisk at boka har bredere appell enn som så. Nylig demonstrerte jeg et par triks for en tiåring, og han ble sittende og måpe da han skjønnte hvordan han skulle gå fram. «Oi!» kom det fra ham med store øyne. Han ble sittende og regne oppgaver i flere timer i strekk!

– For å motivere elever til å jobbe med matematikk pleier lærere ofte å peke på overføringsverdien til det virkelige livet, de forklarer hvorfor det er viktig å forstå matematikk. Vi finner ikke spor av sånt i boka di?

– Nei, jeg legger vekt på hvor gøy det kan være med tall. Jeg prøver å formidle gleden jeg opplever når jeg oppdager at jeg på nærmest null komma niks kan «trylle» frem svar på tilsynelatende kompliserte regnestykker.

– Er matematikk i ferd med å bli «kult» igjen?

– Ingenting ville gledet meg mer. Min oppfatning er at matematikkundervisningen er bedre enn den gangen jeg gikk på skolen. Lærerne og metodene er blitt bedre, og arrangementer som

den årlige Abel-konkurransen bidrar til å øke fagets prestisje blant elevene. Og det er jo supert!

«Anti-pensumbok»

Yngve Vogt understreker at boka ikke er skrevet med tanke på å bli brukt i skolens matematikkundervisning.

– Jeg har snarere skrevet en «anti-pensumbok». Den er slett ingen konkurrent til skolematematikken. Skal man ha fullt utbytte av denne boka, er det en klar fordel om man allerede behersker matematikk på ungdomsskolenivå, forteller talltrikseren, og legger til: – Men kanskje kan den ha en misjon i skolen likevel, som litt ekstra krydder for de elevene som ligger et hestehode foran resten av klassen. Alle talltriksene baserer seg på skolematematikk, men du lærer deg å bruke alle tilgjengelige snarveier. Og bakerst i boka har jeg samlet matematiske beviser for triksene, slik at de mest interesserte kan se hvordan og hvorfor de fungerer.

$95 \cdot 95$ på samme måte. 9 ganger 10 blir 90, og så setter du 25 bak. Svaret blir 9025.

FOTO STÅLE JOHNSEN

> Se video på utdanningsnytt.no/regnetriks

Den «stumme» læraren

● **Gunhild Aadland Rolfsnes**
Høgskolelektor i musikk
ved Høgskulen på Vest-
landet, Campus Stord
FOTO KJETIL SOMOE

Lærarar kan ikkje lenger unngå å synge med elevane. Songen handlar om meir enn underhaldning og estetikk.

Våren 2017 skreiv Framtida.no om song i skulen. Elevar syng mindre enn før, og song i ny overordna del av læreplan vart ikkje nemnt med eitt ord. I høyringsrunden til ny overordna del melde mellom anna Høgskolen på Vestlandet sitt fagmiljø inn dette som ein stor svakheit. Den overordna delen av læreplanen, den nye grunnlova for skulen, vart fastsett 1. september 2017. Song står ikkje der. Etter «Skolenes sangdag» den 4. mai framhevar Utdanningsnytt problematikken igjen, og det vert hevda at song er svekka i skulen. Eg trur det er både sant og ikkje sant. Syngende Skole har gjort ein stor innsats for å auke bruk av song i skulekvardagen dei siste åra. Veldig mange skular er opptekne av å bruke song på dagleg basis med elevane. Men eg er samd med Solveig Salthammer Kolaas frå Nord Universitet i at song og estetiske fag bør inn som ein obligatorisk del av lærarutdanningane. For det er ikkje berre musikk lærarar som må kunne synge med elevane.

Song i læreplanen og song i skulen

Framtida.no og Pirion gjorde i 2017 ei undersøking der det viser seg at berre kring halvparten av norske barneskuleelevar syng kvar dag. Dei fleste kan første verset av «Ja, vi elsker», men svært få kan fleire vers. Undersøkinga viste også at elevar ikkje berre syng for lite, dei får også liten variasjon i songrepertoar. Det er personavhengig og dermed tilfeldig om elevane syng som ein naturleg del av skulekvardagen, og kva songar dei syng. I til-

legg er song no teken ut av overordna læreplan. Men det er ikkje berre ordet song som er borte. Også musikk, kunst og handverk, ja, eigentleg alle konkretiseringar av fag, type aktivitetar, eller fagområde. Det har vore mykje baluba det siste året i samband med utviklinga av ny læreplan, der ordet song ikkje er nemnt ein einaste gong. Men ordet song er nemnt to gonger i noverande generell del av læreplan, så vi må ikkje overdrive plassen songen har hatt i opplæringa med Læreplan for Kunnskapsløftet 2006 (LK 06). Songens plass i skulen har sidan Mønsterplanen 1985 vore opp til den enkelte skule og den enkelte lærar. Historisk sett har song blitt mindre og mindre synleg som ein fagovergripande aktivitet, og blitt lagt til musikkfaget. Den store vekta på fagspesialisering i lærarutdanninga har igjen ført til at berre dei lærarstudentane som vel musikk som fag, får opplæring i song og songmetodikk. Fokuset på basisfaga i grunnskulen gjer igjen at færre studentar enn før vel musikk. Får dei valet mellom musikk, norsk og matte eitt semester – så vel dei norsk eller matematikk. Det er ikkje så rart. Kan det sterke basisfagfokuset vere noko av grunnen til at elevar syng mindre i skulen no enn før? Sjølv sagt. 6. september 2017, under opninga av Kulturtanken, poengterte Torbjørn Røe Isaksen at dei praktisk-estetiske fagmiljøa i skulen er svake, og at regjeringa ynskjer å styrke desse faga. Som musikk lærar må eg sjølv sagt seie meg einig i at det er viktig å ha kompetanse i det faget ein skal undervise i. Men nokre områder innanfor dei praktisk-estetiske faga bør vere ein del av alle lærarar sin totale kompetanse. Som å kunne lære elevane ein song, og synge saman med dei kvar dag. Det er det mange tungtvegande grunnar for.

Enda syn på song

Synet på kva song er, og kven som «har lov» til å uttrykke seg gjennom song, har endra seg mykje dei siste tiåra, og heng saman med den teknolo-

giske utviklinga. Songen har vore ekstremt viktig i norsk historie – både som «akkompagnement» til kvardagslege hendingar og gjeremål, utvikling av vår identitet som nasjon, og i utdanningsløp frå barn til vaksen.

Dagens born veks opp med fokus på talent, evne til å stå på ein scene, kunne briljere og prestere framfor eit publikum. Sjølv sagt er det viktig at dei som har interesse og ferdigheiter skal få muligheter til å dyrke dei og kunne vise det fram for andre. Men dette er ikkje den einaste sida ved song, og i skulen er det song forstått som fellessong, klassesong eller allsong som treng å styrkast. Alle har faktisk ein medfødt rett til å bruke og uttrykke seg musikalsk med si eiga stemme, både aleine og i fellesskap med andre.

Å unngå å synge i skulen er å ta frå borna denne retten. Her finnest det mykje forskning å støtte seg til. Syngende skole, som er ein del av den nasjonale satsinga Krafttak for song, gjer allereie eit stort arbeid for å endre haldningar til song og bruk av song i klasserommet. Dei baserer satsinga si på prosjektet Sing Up! i England, som mellom 2007 og 2012 nådde 98 prosent av dei engelske skulane. I denne perioden målte dei at bruk av song kvar dag i skulane fekk positiv effekt når det gjaldt barnas sjølvkjensle og sosial tilhøyrse. Ein har i annan forskning funne at song har positiv innverknad på sosiale relasjonar, emosjonell utvikling, tilhøyring og trygge læringsmiljø. Og for å lære så treng elevar å kjenne seg inkludert, trygge, akseptert.

Bra for læring og helse

Å bruke song i alle fag fremjer språkleg kompetanse, kognitiv kompetanse og fagspesifikk læring. Songen gjev også store helsemessige fordelar, både mentalt og fysisk. Folkehelseinstituttet sine nettsider formidlar i Folkehelse rapporten (oppdatert 2015) at ein til einkvar tid reknar med at 15–20 prosent av barn og unge mellom 3 og 18 år har nedsett funksjon på grunn av psykiske plager som angst, depresjon og atferdsproblem. Den kvardagen barna våre veks opp i er omskiftande, prega av stort mangfald, høg grad av kompleksitet og hurtige endringar (NOU2015: 8), og her kan song få ein nøkkelfunksjon.

Dette er forskning som viser at songen må forankrast i skulen igjen. Lærarar kan ikkje lenger unngå å synge med elevane, sjølv om dei ikkje er trygge, eller dei ikkje likar si eiga stemme, eller dei kanskje ein gong har fått høyre at dei ikkje har songstemme. For songen handlar om meir enn

«Historisk sett har song blitt mindre og mindre synleg som ein fagovergripande aktivitet.»

underholdning og estetikk. Det er snakk om meir enn musikk. Song gjev unike høve til livsviktige uttrykk, fellesskapskjensle, kulturell forståing, snarvegar til kunnskap og språklæring, psykisk og fysisk helse, sosial og emosjonell kompetanse, inkludering og mangfald i skulekvardagen. Kulturførståing vert i ny overordna del av læreplanen framheva som stadig viktigare i ei tid der verda vert knytt tettare saman, og befolkninga vert meir og meir samansett. Elevar i alle aldrar treng songen, sjølv dei som ikkje likar å synge.

Gje framtidens lærarar ei stemme

Sammen med fornyinga av læreplanar i faga vert den overordna delen av læreplanen styrande for korleis

vi i Noreg utdannar lærarar framover. I januar 2016 løyvd regjeringa 30 millionar til vidareutdanning av lærarar i praktisk-estetiske fag. (Utdanningsnytt.no, jan 2017). Flott! Men dette vil ikkje hjelpe for meir song i skulekvardagen på sikt. For sjølv om den overordna delen av læreplanen framleis gjev godt belegg for å styrke songen i skulen, så trengst det ein tydelegare konkretisering i læreplanen utover musikkfaget dersom det skal skje noko på lang sikt, og bruken av song ikkje skal bli så tilfeldig som det er no. Saka er den at utdanning av lærarar heng saman med utforming av læreplan for grunnskulen. Det skal difor mykje til, og det er også her særskild personavhengig, om studentane på tvers av fagval og trinnfordjuping skal få lære seg

å synge med elevane. Alle framtidige lærarar må få høve til å kunne ta i bruk song, fordi den står i ein særstilling. Song og songmetodikk må difor integrerast både på 1.-7. og 5.-10.-fordjupinga i lærarutdanninga, uavhengig av fagval. Studentane må få erfare sjølv, og samtidig bli trygge nok til å bruke eiga songstemme slik at dei kan vere med og bidra til at både dei sjølv og deira elevar får tilgang til fordelane med å synge. Det er viktig.

Utdanningsdirektoratet

Søknadsfrist
21. oktober

Vil du være med å gjøre norsk skole enda bedre?

Oppfølgingsordningen er et tilbud om støtte og veiledning for kommuner og fylkeskommuner som over tid har svake resultater på sentrale områder i skoletilbudet sitt. Målet med ordningen er at elevene skal få en enda bedre og mer lærerik skolehverdag.

Veilederkorps er et av tiltakene kommuner og fylkeskommuner kan velge blant. Til arbeid med Oppfølgingsordningen og Veilederkorps, leter vi nå etter deg som har erfaring med veiledning og ledelse av utviklingsarbeid. Engasjementet har et omfang på 20 - 40 %, over en periode på inntil to år.

[Søk nå på \[udir.no/veilederkorps\]\(https://udir.no/veilederkorps\)](https://udir.no/veilederkorps)

Mangfoldige familieformer i barnehagen

● **Karen Ingebjørg Draugsvoll**
Pedagogisk leiar
i barnehage
FOTO: PRIVAT

Dette er eit bidrag til debatten om kor vidt vi skal arbeide med mangfald, kjønn og legning i barnehagen.

I samband med markeringa av Oslo Pride 2018 har debatten rasa kring kor vidt dette er noko vi òg skal markere i barnehagen, ein debatt som har vore mykje oppe i media. I samband med dette slår det meg at eg får høyre mange negative kommentarar som: «Det høyrer ikkje heime i barnehagen at barn skal lære om ulike former for seksualitet og ulike måtar å leva livet på». Men er det eigentleg dette arbeid med mangfald i barnehagen handlar om; at barna skal lære om kva som finst, for så å ta eit val? Eller kan det handla meir om å lære at sjølv om vi er ulike, kan vi vere like mykje verdt som menneske? Eller om å verte trygge når det gjeld mangfald, gjennom å snakka om det mangfaldet som er representert i avdelinga? Og at vi gjennom å vere nysgjerrig på det unike ved kvarandre kan framheva at det er greitt å vere forskjellig, og at vi kan leva side om side trass skilnadane? Dette er det viktig å ta opp til diskusjon i ei tid der den tradisjonelle kjernefamilien med mor, far og to barn ikkje lenger dominerer.

Frykt for det som er annleis?

Eit viktig spørsmål er om slike haldningar og kommentarar som er nemnd i innleiinga, kan kome av ei frykt for det som er annleis, i betydinga det vi ikkje sjølv kjenner og opplever som «normalt»? (Eg set normalt i hermiteikn fordi det normale kan variere stort, og kven har eigentleg rett til å definere det?) For å svare på dette spørsmålet kan det vere interessant å retta blikket mot Julia Kristeva og hennar tankar kring det å vere annleis, og det å møte den annleis andre – kanskje umedviten – som ein framand. Kristeva er fransk-bulgarsk forskar, filosof, lingvist, litteraturvitar, psyko-

analytikar, kjønnsforskar og skjønnlitterær forfattar. Sjølv om ho skriv med utgangspunkt i møtet mellom den funksjonshemma og den ikkje-funksjonshemma, er ho likevel interessant for artikkelen sine drøftingar. Ved å gå kategoriar, normer og språklege tatt-for-gitt-heiter i saumane, ønskjer ho å rette merksemda mot marginaliserte prosessar i språket vårt og dei systema for kategorisering som vi ofte nyttar i møte med menneske, eller grupper av menneske, som er annleis enn oss sjølv. Ikkje for å gje ei løysing på språket eller marginaliseringa sitt problem, men for at det som ligg til grunn for vår tenking skal kome i fokus for vår tenking (Engebretsen og Solvang 2010, s. 13; Draugsvoll 2016, s. 26). Meininga kan vere å setja i gong refleksjonsprosessar hjå lesaren (Draugsvoll 2016, s. 26).

Ifølgje Kristeva kan likegyldigheit og frykt liggja bak dei spontane haldningane som vi har til menneske som er annleis enn oss sjølv. Menneske med ei anna legning eller kjønnsidentitet enn det vi sjølv har, kan, om vi les med Kristeva, opplevast som ein framand, fordi dei konfronter oss med vår eigen sårbarheit i møte med det som er ukjent og vår manglande erfaring med og kunnskap om korleis det kan vere å leva livet på ein anna måte enn det vi sjølv kjenner og opplever som «normalt» (Johnsen 2010, s. 69–70; Draugsvoll 2016, s. 26). Også Askland (2015) viser til dette når han seier at vår forståing av verda vil vere prega av det vi kan kjenne igjen og det som er ukjent (s. 32). Til dømes kan dei fleste av oss kjenne oss igjen i korleis det er å vekse opp med ei mor og ein far, men vi veit kanskje ikkje kva det inneber å vekse opp med to fedrar eller to mødrer, noko som kan gjere tanken på dette ukjent og skremmande. Eller, vi kan kjenne oss igjen i korleis det er å vere tiltrekte av eit menneske med motsett kjønn, men vi manglar erfaring med korleis det kan vere å vere tiltrekte av nokon med same kjønn, som kan gjere tanken på dette skremmande og framand. Til slutt kan dei fleste av oss kjenne att korleis det er å vere vårt eige kjønn og at dette kjennest naturleg for oss, men det kan vere vanskeleg å tenkje seg at vi skulle vere det motsette kjønn, sjølv om vi veit at nokon kan kjenne på dette.

Kva gjer dei fiendtlege haldningane med den annleis andre?

Barn med ei anna legning, barn av likekjønna foreldre eller barn som opplever å vere fanga i feil kropp er ikkje noko vi møter kvar dag, og kanskje manglar vi kunnskap om temaet. Men er det dermed sagt at det er feil å leva livet på denne måten, berre fordi det ikkje er i samsvar med det majoriteten av oss kjenner og opplever som «normalt»? I staden for å tenkje at det er «den andre» det må vere noko gale med, kan vi tenkje at vi alle er unike på vår eigen måte. Mangfald kan handla om at det finst fleire måtar å leva livet som menneske på (Engebretsen & Solvang 2010, s. 19; Draugsvoll 2016, s. 28), utan at det eine treng å vere meir rett enn det andre. I møte med det mangfaldet som kan finnast i barnegruppa, må vi spørja oss kva det kan gjere med dei barna som opplever å ikkje vere som alle andre å møte haldningar som tilseier at deira måte å leva livet på er feil eller mindre naturleg. I kva grad desse barna vil oppleva sin livssituasjon som eit problem eller ikkje, vil kunne avhenge av dei personlege relasjonane til andre, og i kva grad dei opplever å vere akseptert som den dei er eller ikkje (Askland 2015, s. 36).

Å bli kjent med den andre som eit individ

Når vi ikkje har erfaring med å vere eit anna kjønn enn det kroppen skulle tilseie, eller vere tiltrekte av menneske med same kjønn, kan det vere vanskeleg å ta innover seg at dette kan vere naturleg for andre. Det er likevel viktig at vi prøver å bli kjent med det einskilde barnet i mangfaldet, og at vi prøver å møte det ukjente med ei open haldning, for at dei barna det gjeld skal få høve til å vise oss kven dei er på lik linje med dei andre barna. Ikkje berre er dette viktig fordi kunnskap om det ukjente kan gjere det som er ukjent mindre skremmande, men fordi vi i kraft av rammeplanen og har eit formelt ansvar for å verte kjent med det mangfaldet som er representert i barnehagen (Utdanningsdirektoratet 2017, s. 9–10).

I barnehagen kan vi møte eit mangfald av barn og familieformer som vi ikkje alltid kan identifisere oss med. Å møte dette mangfaldet kan

«Det finst ikkje (...) noko ein-gong-for-alle-løysing på korleis det er best å ha fokus på mangfald.»

«Til dømes kan vi samtala i kvardagen om ulike familieformer og måtar å leva livet på, undra oss saman med barna og lesa bøker.»

vere utfordrande fordi vi ikkje alltid forstår, eller er usikre på, korleis vi skal møte det. Dette kan vekke sårbare sider i oss som kan påverke korleis vi møter det einskilde barnet og foreldra, om vi ikkje er medviten på, og reflekterer over, denne utfordringa (Draugsvoll 2016, s. 26–28). Kristeva meiner ikkje at den andre står fram som framand i den forstand at vi ikkje kjenner barnet eller familien personleg, men meir abstrakt, som eit uttrykk for den uvisse vi kan kjenne på i møte med det som er annleis og framand frå det vi sjølv har erfart som «normalt». Men som «framand» kan den andre verte utestengt og gjort usynleg, noko som kan handla om våre personlege haldningar (Kristeva i Johnsen 2010, s. 88; Draugsvoll 2016, s. 28), haldningar som vi må ta ansvar for å reflektere over. For kva er eigentleg gale med å leva livet på ein anna måte enn det store fleirtalet? Og kven har bestemt at det er majoriteten som skal ha definisjonsmakta til å bestemme kva som er normalt og ikkje? Arbeid med mangfald kan handla om å «bryta» med stereotype og tradisjonelle oppfatningar av kva som er «normalt» når det kjem til kjønn og legning.

Korleis kan vi bli kjent med den andre som eit individ?

I debatten som kom i samband med markeringa av Oslo Pride 2018, vart det, som nemnd i innleiinga, diskutert kor vidt dette er noko vi òg skal markera i barnehagen, for å retta fokus mot mangfald. Det finst ikkje noko enkelt svar på dette spørsmålet, eller noko ein-gong-for-alle-løysing på korleis det er best å ha fokus på mangfald for å gjere det å ha ei anna legning eller ein anna kjønnsidentitet mindre framand. Men at vi må tørre å snakke opent om det, og vere nysgjerrig på det mangfaldet som finst, i form av at det kan finnast mange måtar å leva livet som menneske på (Engebretsen & Solvang 2010, s. 19; Draugsvoll 2016, s. 28), er klart når vi framleis i 2018 kan møte den type haldningar som er vist til i innleiinga.

I samband med Pride-markeringa i Oslo velde ein barnehage på Austlandet å markere Stoltheit, ikkje for å illegga barna ei seksuell orientering, men for å retta fokus mot at det finst mange måtar å leva livet som menneske på. For dei var ikkje dette ein kampsak, men ein realitet dei ønskte å synleggjere. Fokus var på toleranse og respekt for kvarandre som menneske, uansett livssyn, legning eller kjønnsidentitet 1). Eit slikt fokus, der vi er nysgjerrig på kvarandre og det mangfaldet

som finst, kan vere viktig, fordi kvar einskild av oss kan oppleve det å leva livet som menneske på ein unik, spesifikk og annleis måte, uavhengig av kva dei om kring oss tenkjer (Kristeva 2010, s. 34; Draugsvoll 2016, s. 28).

Men sjølv om det kan vere viktig å markere veker som Stoltheit i barnehagen for å synleggjere mangfald, er det viktig å vere merksam på at dette er noko vi òg må ha fokus på gjennom heile året. For det første fordi det er forankra i rammeplanen (Utdanningsdirektoratet 2017, s. 9–10), for det andre for å unngå at dei som ikkje er ein del av majoriteten skal oppleve å vere ein attraksjon som resten skal lære av og verte kjent med. For det er ikkje berre «dei andre» som skapar mangfaldet, vi er alle ein del av mangfaldet, med det unike som vi bringar med oss inn til fellesskapet. Å verte kjent med den annleis andre som eit individ kan dermed handla om korleis vi møter kvarandre i kvardagen, meir enn å ha ei festmarkering ein gong i året. Til dømes kan vi samtala i kvardagen om ulike familieformer og måtar å leva livet på, undra oss saman med barna og lesa bøker.

Mangfald som det «normale»

Når vi arbeidar med mangfald kan det vere viktig å tenkje at det er mangfald som er det «normale». Vi er alle unike som menneske, og bringar med det noko viktig med inn til fellesskapet. Dermed kan arbeid med mangfald handla meir om korleis vi handterer det ulike (Askland 2015, s. 31), enn at det ulike er feil eller noko eksotisk som vi må lære meir om. Om vi klarar å sjå på mangfald som det «normale» kan vi lettare klare å sjå oss sjølv som ein del av mangfaldet. Då kan vi vere nysgjerrige på kvarandre, leite etter det som er forskjellig og det som er likt, lære om og av kvarandre, dele erfaringar, vere open for at det finst fleire måtar å leva livet som menneske på og så bortetter. Kanskje kan vi gjennom ein slik prosess sjå at vi ikkje er så ulike som vi skulle tru? Vi har trass alt til felles at vi er eit menneske med ein menneskekropp, sjølv om vi vel å leva livet vårt på ulike måtar. Som vaksne må vi som rollemodellar for barna gå føre og vise vegen. Vi kan ikkje forvente at barna skal vere opne for mangfald som det «normale», om ikkje vi sjølv klarar å opne for dette. Målet må vere at vi i barnehagen kan vere ei motvekt til den typen haldningar som er uttrykt i innleiinga.

Litteratur:

- Askland, L.** (2015): Større rom for jenter og gutter. Å utvikle en kjønns sensitiv pedagogikk i barnehagen. Oslo. Kommuneforlaget.
- Draugsvoll, K.I.** (2016): Spesialpedagogen i møte med eigen sårbarheit. Spesialpedagogikk, 6, 26–35.
- Engebretsen, E. og Solvang, P.K.** (2010): Annerledeshet. Sårbarhetens språk og politikk.
- I.J. Kristeva og E. Engebretsen.** (red.): Annerledeshet. Sårbarhetens språk og politikk. Oslo. Gyldendal Akademisk.
- Johnsen, B.H.** (2010): Julia Kristeva om funksjonshemming, usynliggjøring og solidaritet i lys av og sårbarhetens politikk.
- I.S.M., Reindal, og R.S., Haustatter.** (red.). Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter. Kristiansand. Høyskoleforlaget.
- Kristeva, J.** (2010): Frihet, likhet, brorskap og ... sårbarhet.
- I.J. Kristeva og E., Engebretsen** (red.): Annerledeshet. Sårbarhetens språk og politikk. Oslo. Gyldendal Akademisk.
- Utdanningsdirektoratet.** (2017): Rammeplan for barnehagen – innhald og oppgåver. Oslo. Utdanningsdirektoratet.

Fotnote:

<https://www.barnehage.no/artikler/nar-oslo-feirer-pride-markerer-denne-barnehagen-stolt-het/440978>

Hvem eier skolen?

● **Tor Anders Råbu**
nestleder i
Utdanningsforbundet
Vest-Agder
FOTO TOM-EGIL JENSEN

Verken politikerne eller administrasjonen eier skolen. De forvalter den på vegne av fellesskapet, nemlig innbyggerne.

«I den grad noen kan påberope seg å eie skolen, må det være fellesskapet, det vil si innbyggerne i den aktuelle kommunen.»

Da jeg begynte å jobbe som lærer, var skolen ledet av en rektor. Skolen var en del av den kommunale forvaltningen, og vi hadde en skolesjef som hadde det overordnede ansvaret i så måte. I dag er skolen styrt av en enhetsleder, kommunen har blitt skoleeier, og en kommunalsjef har blitt den personifiserte skoleeieren. Konsulentenes inntogsmarsj har satt spor etter seg i skolen, ikke bare språklig, men også styringsideologisk. Begrepene enhetsleder og kommunalsjef har sterkere konnotasjoner til makt og myndighet og svakere konnotasjoner til profesjonen og det skolefaglige enn begrepene de erstatter, men i denne teksten skal jeg fokusere på skoleeierbegrepet. Jeg er usikker på når jeg hørte dette ordet for første gang.

For hvem eier egentlig skolen? Begrepet skoleeier brukes 26 ganger i opplæringsloven og 66 ganger i forskriftene til samme lov. Skoleeier må nødvendigvis defineres som kommune eller fylkeskommune. Jeg er klar over at det selvsagt også finnes private skoleeiere, men disse driver sin virksomhet etter friskoleloven med tilhørende forskrifter og ikke etter opplæringsloven. I mitt virke som tillitsvalgt møter jeg av og til kommunalt ansatte som titulerer seg som skoleeiere, som ubeskjeden forteller om sin gjøren og laden som eier av skolen og hvordan de forvalter sitt skoleeierskap i kommunen de er ansatt i. Jeg snakker selvfølgelig om kommunalsjefene, de personifiserte skoleeierne. For all del vil jeg tilføye at dette stort sett er hyggelige og kunnskapsrike mennesker, ofte med gode tanker om både skoleutvikling og ledelse, men en del av dem har også synspunkter som jeg kan være rykende uenig i. Sann sett skiller ikke disse skoleeierne seg særlig fra andre folk.

Disse kommunalsjefene har utvilsomt både mye ansvar og mye makt og myndighet over skoledriften i sine respektive kommuner. Dette er både legitimt og nedfelt i kommunale delegasjonsreglementer. De forvalter et stort kommunalt og fylkeskommunalt ansvar for både skoledrift, skoleutvikling og implementering av stadige reformer, men eier disse kommunalsjefene skolen? Selvsagt gjør de ikke det, men likevel går de rundt og hevder at de gjør det. Kommunalsjefene er kommunalt ansatte, og skolen er en del av den kommunale forvaltningen.

Dersom man i det hele tatt skal kunne snakke om skoleeiere, må man først definere hva en skole er og deretter definere hva det vil si å eie

den. Alle skoler består av en bygningsmasse med tilhørende utearealer, ofte idrettsanlegg, lekeapparater, parkeringsarealer med mer. Forvaltningen av bygninger og uteområder er som regel utenfor skoleeierens myndighet. Det er gjerne kommunens eiendomsavdeling og park- og idrettsavdeling som har ansvaret for dette. Det er altså ikke skolebyggene som skoleeierne eier. I skolene befinner det seg selvsagt noen elever. De har både rett og plikt til å befinne seg der 190 dager i året, men elevene er heller ikke kommunalsjefens eiendom. Barneloven gir elevene mange rettigheter, og foreldremyndigheten gir nok de foresatte større myndighet over elevene enn det kommunalsjefen måtte ha.

Til skolen hører også noen lærere og andre ansatte. I likhet med kommunalsjefen er også disse kommunalt ansatte. Kommunalsjefen har riktig nok gjennom styringsretten legitim myndighet til å fatte beslutninger som får innflytelse på hverdagen til disse, men lærerne er heller ikke kommunalsjefens eiendom. Verken slaveri eller livegenskap praktiseres i det moderne Norge. Kommunalsjefens eiendomsrett må da altså være immateriell, men jeg sliter nok litt med å se den logiske argumentasjonen for at kommunalsjefen kan stå som eier av det arbeidet som andre utfører på skolen. Mener de å eie selve opplæringen?

Ordet kommune kommer fra det latinske ordet communis via det franske commun, som betyr felles. I den grad noen kan påberope seg å eie skolen, må det være fellesskapet, det vil si innbyggerne i den aktuelle kommunen. Riktig nok har de valgt seg noen politikere, som igjen har en administrasjon, men verken politikerne eller administrasjonen eier skolen. De forvalter den på vegne av fellesskapet, nemlig innbyggerne. Den som eier noe har råderett over sin eiendom så lenge han eller hun ellers holder seg innenfor de begrensninger som lovverket setter. Man kan være bileier, huseier, hytteeier eller hundeeier for den slags skyld. Den mer dagligdagse forståelsen av eiendomsretten er at det du eier, kan du gjøre som du vil med. Når kommunalsjefer titulerer seg som skoleeiere, er de selvsagt ikke det. De er ledere og myndighetspersoner, men de eier ikke skolen. Hvorfor da denne tittelen? Hvorfor påberoper de seg eiendomsretten til noe de faktisk ikke eier? Kanskje det er på tide å tilbakeføre skolen til sin rettmessige eier?

Hva med Utdanningsforbundets pensjonister?

● **Anne-Marie Auberg,
Elif Bendiksen, Jorun Graffer,
Astri Sukkestad Kjelsrud,
Einar Lid og Per Lygre**
pensjonistmedlemmer i Utdanningsforbundet

Hva gjør Utdanningsforbundet for lærerpensjonistene, og hvilke mål er nådd?

Pensjoniststyret i Utdanningsforbundet fram til 2012 har uformelt reetablert seg. I tiden 1.–3. august 2018 arrangerte vi selv vårt «seminar» på Gjøvik. Saklista var lang og krevende.

En sak engasjerte sterkt: Hva gjør Utdanningsforbundet for lærerpensjonistene, og hvilke mål er nådd?

Pensjonistene teller rundt 32.000 medlemmer eller rundt 19 prosent av hele medlemstallet. Dette synes vi er en stor gruppe. Det er langt flere enn førskolelærerne i Utdanningsforbundets medlemsflokk.

Noen ganger får vi inntrykk av at vi er tellende medlemmer og vi betaler vår kontingent. Utdanningsforbundet ønsker av den grunn pensjonistene som medlemmer i organisasjonen.

Samtidig er vi ikke ønsket på noe nivå i den egentlige organisasjonsstrukturen. Vi er ikke representert i styrende organer med vanlige rettigheter. Vi er bare medlemmer. Slik har det vært siden etableringen av Utdanningsforbundet.

En gruppe forsøkte for få år siden å danne en egen organisasjon for lærerpensjonister. Målet var å organisere pensjonistene og blant annet få rett til offentlig støtte til driften slik andre pensjonistorganisasjoner får. Det får altså ikke Utdanningsforbundet fordi organisasjonen ikke er en pensjonistorganisasjon. Et annet mål var å drive lobbyvirksomhet mot sentrale politikere.

Men da våknet Utdanningsforbundet. Tiltaket ble motarbeidet med stor kraft med leder og redaktør i spissen. Forutsetningen i den nye organisasjonen var at en ikke skulle melde seg ut av Utdanningsforbundet, men det ble oppfattet slik.

I blant annet Polittietaten har man en egen organisasjon for pensjonistene som samarbeider svært godt med moderorganisasjonen. Det var ikke aktuelt for vårt seminar å forsøke et nytt framstøt med sikte på å etablere en «politimodell». Mye av tiden på seminaret ble brukt til å oppklare hva Utdanningsforbundet har oppnådd for sine 32.000 pensjonistmedlemmer.

I 2009 gikk Unio inn for at indekseringen i Pensjonsreformen skulle settes til 0,50 prosent. Det var noe lavere enn det som var forslaget i hørings-

utkastet, nemlig 0,75 prosent. Men fylkeslagenes uttalelser krevde 0 prosent. Vi kjenner resultatet. Det ble 0,75 prosent.

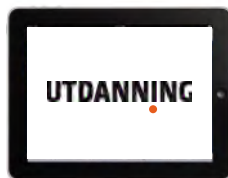
Man kunne ikke se, hverken i Utdanning eller andre media, at lærerpensjonistenes inntektsforhold blir tatt opp. Det blir de fortsatt ikke. Vi føler oss utenfor. Vi har ingen forhandlingsrett, vi er ikke representert i styrende organer og sentralstyret. Det skrives ofte at indekseringen på 0,75 prosent må fjernes. Men sentralstyret sier intet om det. Hvorfor gjør de ikke det? De må ha et standpunkt i den saken. Når de ikke sier noe om dette, blir det av oss oppfattet slik at de mener at indekseringen bør være slik den er.

Pensjonistforbundet har poengtert denne saken i en rekke år. Indekseringen har økonomiske konsekvenser for hver enkelt pensjonist. I 2018 taper hver pensjonist 24.000 kroner i forhold til det pensjonen ville blitt uten indekseringen. Neste år blir tapet 27.000. Den utviklingen påpekte vi allerede i 2009.

I boka «Mitt Liv» skriver Jens Stoltenberg på side 272 at staten sparer flere titalls milliarder kroner årlig på pensjonsreformen. Vi kan bare si: «Vi merker jo det». Kjøpekraften er redusert.

På vårt seminar kom det fram mange positive sider ved å være ressurspensjonist i dette landet. Men fra unge år i organisasjonen var vi vant med å stille krav for å få del av den stadig større samfunnskaka. Det gjør de unge også i dag. Det bør de fortsette med. En dag i blir de pensjonister. Da forsvinner den muligheten.

«Pensjonistene teller rundt 32.000 medlemmer eller rundt 19 prosent av hele medlemstallet.»

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøngt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Pensjon

Pensjonistar må vakne!

Årets trygdeoppgjer for alderspensjonistar er over, med same elendige resultat som dei siste åra. For fjerde år på rad har regjeringa Solberg gitt alderspensjonistane eit trygdeoppgjer som gir redusert realinntekt.

Regjeringa har igjen sett vekk frå reguleringsforskriftas moglegheit til å ta omsyn til dei særlege tilhøva ved lønnsutviklinga i 2016. Pensjonistorganisasjonane og arbeidstakarorganisasjonane sitt krav om å gjere om etterreguleringa for 2016 blei blankt avvist. Forskrifta gir rom for å ta omsyn til «særlege tilhøve», men dette blei blankt avvist av statsråd Hauglie.

Regjeringa tviheld også på at underreguleringa av pensjonane skal vere 0,75 prosentpoeng under forventna lønnsvekst. Kvifor kan ikkje regjeringa

gripe sjansen til å regulere pensjonane med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst?

For fjerde året på rad ber regjeringa om pisk frå landets pensjonistar og alle organisasjonar som er med i trygdedrøftingane. På fjerde året oppfyller ein ikkje Stortingets intensjon om at pensjonistane skal ha halvparten av reallønnsveksten til lønnstakarane. For fjerde året på rad får alderspensjonistane realinntektsnedgang.

Kor lenge skal alderspensjonistane finne seg i at regjeringa Solberg år etter år syter for at vi går ned i realinntekt?

Sylva Husemoen

pensjonistrådene i Utdanningsforbundet
Akershus, Østfold og Buskerud

Kor lenge skal alderspensjonistane finne seg i at regjeringa Solberg år etter år syter for at vi går ned i realinntekt, spør Sylva Husemoen. **ARKIVFOTO** JØRGEN JELSTAD

Lærerutdanning

SV kunne ha motvirket lærermangelen

Det er selvfølgelig fint at SV engasjerer seg for lærermangelen, slik det fremgår av et intervju med stortingsrepresentant Mona Fagerås i Utdanning nr. 10 og på utdanningsnytt.no.

Men det er viktig å være klar over at SV i åtte år, i perioden 2005–2013, hadde kunnskapsministeren, og full anledning til å justere det opptakskravet som har medført dagens mangel, nemlig kravet om 3,5 i snitt fra videregående skole. Kravet ble innført av utdanningsminister Kristin Clemet våren 2005, men kunne vært justert når man tidlig så at man ikke fylte opp plassene, og fra 2010 så at det særlig gjaldt på GLU 1–7.

Jeg advarte mot kravet i nærmest årlige innlegg i Klassekampen, som jeg antok disse statsrådene leste, og tilskyndet at man fylte opp studieplassene, selv om det ville medføre at noen studenter ville ha et snitt på 3,4 og kanskje 3,3. Men jeg talte for døve ører – ved en anledning ble jeg beskyldt for å snakke læreryrket ned.

I alt har det vært drøye 5000 ledige plasser på lærerutdanningene i de siste 13 årene; Selv med frafall hadde dette vært nok til å dekke de snau 4000 stillingene som per desember var besatt av ufaglærte.

Situasjonen er, som påpekt av Fagerås, alvor-

lig i Nord-Norge, hvor 20 prosent av kommunene hadde over 20 prosent ufaglærte; sju kommuner hadde over 30 prosent.

Det ville være fint om Fagerås, i tillegg til å stille spørsmål til den nåværende statsråd, stilte spørsmål til sin partifelle Kristin Halvorsen, om hvordan hun tenkte da hun med erfaringstall fra fire år så hvor det bar.

Som jeg har påpekt i et særskilt innlegg på utdanningsnytt.no, er det før øvrig feil at det er 190 tomme plasser i lærerutdanningene i år – tallet er ca 400.

Karl Øyvind Jordell

professor ved lærerutdanningen ved Universitetet i Oslo

I åtte år kunne SV ha avskaffet kravet om 3,5 i snitt fra videregående skole, som har bidratt til dagens mangel på lærerstudenter, skriver Karl Øyvind Jordell.

ARKIVFOTO INGER STENVOLL

Retten til nynorske digitale læremiddel må sikrast

Styresmaktene må sikre at nynorskelevene får oppfylt den lovfesta retten til digitale læremiddel på nynorsk. Noregs Mållag og Utdanningsforbundet er nøgde med at Kunnskapsdepartementet slår tydeleg fast at både bokmål og nynorsk skal med når det no blir løyvd 55 millionar ekstra til digitale læremiddel. Likevel er det fleire tiltak som må til.

Skuleelevar med nynorsk som hovudmål har ein lovfesta rett til å få både trykte og digitale læremiddel på nynorsk. Opplæringslova slår fast at alle læremiddel skal komme på nynorsk og bokmål til same pris og same tid. Skulane skal ikkje nytte læremiddel som ikkje er på baa språk.

No er digitale læremiddel på full fart inn i norske klasserom. Tilgangen på læremiddel er stor, og norske lærarar kan velje mellom mange gode verktøy for å gjere opplæringa betre og meir spennande.

Problemet er at mange av desse læremidla berre er tilgjengelege på bokmål. Skal nynorskelevene bli trygge språkbrukarar, må dei framleis bli omslutta av nynorsk i skulekvardagen. Derfor må dei ha tilgang til læremiddel på nynorsk.

Det er likevel eit skilje mellom læremiddel og læringsressursar. Det må til dømes vere lov for lærarar å bruke oppslagsverk og dagsaktuelt pressestoff utan at det blir råka av lova. Men når læremiddelprodusentane sjølv lagar og vil selje inn læremidla til skulane som læremiddel, må dei produkta vere lovlege og altså liggje føre både på nynorsk og bokmål.

Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet må ta overordna ansvar for at nynorskelevene i den framtidige digitale skulekvardagen skal ha den same retten til god opplæring på sitt hovudmål som bokmålslevene har.

Noregs Mållag og Utdanningsforbundet ønsker at:

- Kunnskapsdepartementet opprettar ein eigen læremiddelportal med eit oversyn over digitale læremiddel som er produserte både på bokmål og nynorsk.
- Det også i framtida blir sikra midlar til å utvikle digitale læremiddel på nynorsk, med same krav som i 2018-løyvinga, nemleg at dei som får pengar frå utviklingspoten til Kunnskapsdepartementet, må utvikle læremiddelet på baa målformer.
- Kontorstøtteprogram (til dømes tekstbehandlingsprogram) som blir brukte i skulen, bør bli omfatta av dei same krava som læremiddel.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Steffen Handal
leiar i Utdanningsforbundet

Leiar **Magne Aasbrenn** i Noregs Mållag (til venstre) og Utdanningsforbundets leiar **Steffen Handal** står saman om kravet om at elevar må få tilbod om digitale læremiddel på baa målformer.

FOTO: ELI KRISTINE KORSMO/UTDANNINGSFORBUNDET

VEILEDERUTDANNING

Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen

Er du lærer eller skoleleder og ønsker å utvikle deg som veileder?

Våren 2019 tilbyr ILS følgende videreutdanningsemner i veiledning

- VEIL4005 *Veiledning i skolen*
5 studiepoeng. Innføringsemne. Undervisning 23. og 24. januar
- VEIL4015 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 1*
10 studiepoeng. Fordypningsemne. Undervisning feb. - mai
- VEIL4020 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 2*
15 studiepoeng. Fordypningsemne. Undervisning feb. - mai

Temaer i studiet

- Veiledning i skolen: etikk og makt, roller, funksjoner, ansvar
- Kunnskaper om og ferdigheter i veiledning, undervisningsvurdering, observasjon, analyse, veiledningsmetoder
- Profesjonskunnskap, individuelle og kollektive læringsprosesser
- FoU-arbeid i didaktisk perspektiv

Studiet gir formell kompetanse i veiledning av lærerstudenter, nyutdannede lærere og andre kolleger. Studenter som har fullført veilederutdanningen på ILS kan nå søke opptak direkte til andre året av Masterprogrammet i utdanningsledelse.

Søknadsfrist for veiledningsstudiene: 1. november
Mer informasjon: tinyurl.com/veilederutdanningen

Vi minner om vår faste, halvårslige veiledersamling
Torsdag 25. oktober i Sophus Bugges hus, aud. 2

Kari Smith fra NTNU holder foredrag med tittelen "Fra student til lærer - tendenser i den internasjonale diskusjonen".
Se nettsiden for mer informasjon og påmelding.

● Skoleledelse

Elevene vil tjene på bedre mellomledere

Hvordan får vi de beste mellomlederne i skolen? Kanskje kan noe av svaret være KS' nyutviklede Led Skole – et verktøy for å utvikle og beholde gode ledere i skolen. Led Skole tilbyr kommunene og fylkeskommunene konkrete verktøy, kunnskapsbaserte anbefalinger og økonomisk støtte.

En god skole krever motiverte og kompetente lærere, og et godt læringsmiljø. Skoleledere spiller en avgjørende rolle for å oppnå dette. Men hva når mellomlederne opplever en uklar arbeidshverdag, motstridende målsetninger og ad hoc-oppgaver som gjør det vanskelig å jobbe langsiktig?

Ofte havner mellomlederne mellom to stoler. De skal avlaste rektor, samtidig som de skal støtte lærerne og bidra til høyest mulig kvalitet på undervisningen. Det resulterer gjerne i en tåkelagt jobbeskrivelse som først og fremst bestemmes av rektors behov for avlastning og lærernes behov for praktisk hjelp og støtte. Det tjener ingen på, aller minst elevene.

Skoleledere har en av samfunnets viktigste jobber. Viktige jobber er ofte også krevende. Vi forventer mye av våre ledere. De skal være nyten-

kende, støttende og målrettet i sitt arbeid for stadig å heve kvaliteten på undervisningen. Vi vil ha flere elever gjennom opplæringsløpet, vi vil ha motiverte lærere som både bruker og utvikler sin kompetanse i klasserommet, og som bidrar inn i et kollegialt fellesskap. Hvordan får vi til det?

Gode ledere oppnår resultater sammen med selvstendige, aktive og kompetente medarbeidere. Det får de best til med et godt arbeidsmiljø og et utviklende profesjonsfellesskap. Dette bidrar også til at kommunesektoren får et godt omdømme som arbeidsgiver og kan tiltrekke seg høyt kvalifiserte arbeidstakere. Men ingenting av dette skjer av seg selv.

På oppdrag fra KS har Kunnskapsenter for utdanning laget en kunnskapsoppsummering av forskningen på mellomledere i skolen. Den viser at det er bred enighet om at mellomledere er en utnyttet ressurs i skolen. Forskerne finner at mellomledere ofte har uklar jobbeskrivelse og at arbeidsoppgavene gjerne blir delegert ad hoc. Det er vanskelig å arbeide målrettet og planlegge når du ikke vet hva jobben innebærer de neste månedene.

Kunnskapsoversikten konkluderer med at lederutvikling for mellomledere må ta hensyn til om de fortsatt skal ha ganske trivielle arbeidsoppgaver eller om de skal være pådrivere i skolens pedagogiske utviklingsarbeid.

KS ønsker at alle skoleledere skal gå foran i utviklingsarbeidet. Da må rammene for dette være til stede. Vi tror og håper at Led Skole kan bidra til å nå målet. Led Skole er utviklet i tett samarbeid med Utdanningsforbundet og Skolelederforbundet, og det er koordinert med rammene for rektorutdanningen i samarbeid med Utdanningsdirektoratet.

Vi i KS tror på god ledelse og vi tror at skoleledere i samarbeid med sine lærere kan løfte kvaliteten i hvert eneste klasserom.

Lars Runar Zahl-Jensen

seniorrådgiver i avdeling for utdanning i KS

Ellen Elisabeth Tveiten-Grotbæk

seniorrådgiver i avdeling for forskning, innovasjon og kvalitetsutvikling i KS

● Spesialundervisning

Behold den individuelle retten

Det statlige Nordahl-utvalgets anbefaling er omstridt. Det mest kontroversielle forslaget er oppheving av enkeltvedtak som stadfester en juridisk rett til spesialundervisning. Det var ifølge Thomas Nordahl flere grunner til at utvalget valgte denne løsningen, blant annet at dette er med på å opprettholde et individfokustert system, hvor det å lete etter problemer hos enkeltelever belønnes fremfor det å reflektere over egen praksis og hva som kan endres.

Klokelig inntar Oslo bystyre en annen holdning. En enstemmig kultur- og utdanningskomité, med blant annet SV som pådriver, gir denne anbefaling overfor bystyret:

«Bystyret ber byrådet ettersende et tillegg til Oslo kommunes høringsvar på «Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging» med følgende presisering:

«Oslo kommune ønsker å utvikle et system som gir bedre og raskere hjelp til barn som strever eller har særlige behov. Dette må utvikles i samarbeid

med fagfolk, barn og unge og deres familier. Oslo kommune ønsker at en individuell rettighet til spesialundervisning/særskilt oppfølging med spesialpedagogisk kompetanse beholdes i lovverket.»

I høringsvaret ber også kommunen om å få være «en spydspiss i arbeidet med å prøve ut en ny helhetlig kommunal pedagogisk veiledningstjeneste i tråd med Nordahlutvalgets forslag.»

«Retningen utvalget ønsker å dreie innsatsen og ressursene i, er i tråd med det verdi- og kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for byrådets oppvekst- og kunnskapspolitik. Oslo kommune mener derfor at Oslo er svært godt egnet som arena for å teste ut et nytt pedagogisk støttesystem for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging», heter det i innstillingen til bystyret.

Den regjeringsoppnevnte ekspertgruppa under ledelse av professor i pedagogikk Thomas Nordahl har foreslått å fjerne den individuelle retten til spesialundervisning. Det har skapt debatt. ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Dette er blitt bra, og i tråd med det jeg har jobbet for. Oslo bystyre vil dermed være på linje med mange andre høringsinstanser, som Barneombudet, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Norges Handikapforbund og Utdanningsforbundet.

Ivar Johansen (SV) | medlem av Oslo bystyre

Rett på sak

● Arbeidsliv

Vi trenger samhold om treparts-samarbeidet

Arbeiderpartiet vil ifølge eget arbeidsutvalg fornye partiets arbeidslivspolitik. Utvalget foreslår blant annet å innføre den norske arbeidslivsmodellen som pensum i skolen og øke fagforeningsopplutningen ved å øke fagforeningsfradraget.

Jeg er glad for utvalgets forslag til heving av fagforeningsfradraget og til at arbeidslivets parter må sikres adgang til skolene og til undervisningen. Vi vil imidlertid utfordre Arbeiderpartiet til å søke sammen med KrF og regjeringspartnerne for i fellesskap å komme frem til en løsning om rammebetingelsene for den norske modellen. Vi har behov for bedre opplæring i skolen, og vi må øke organiseringen i norsk arbeidsliv, men dette er for viktig til å bli en valgkampsak. Her trenger vi bred enighet blant flere partier.

Det er vanskelig å finne enkeltsaker som har vært like viktige for utviklingen i Norge som resultatene av den norske modellen og det organiserte arbeidslivets evne til ansvarlige lønnsoppgjør.

Det er samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet som har gjort dette mulig. Parat og en rekke andre organisasjoner er en del av dette samarbeidet, noe Arild Grande (Ap) i et intervju med Dagsavisen glemmer når han kun snakker om LO og NHO.

De fleste arbeidstakere og en rekke bedrifter er ikke medlem verken av LO eller NHO. Dette er to store organisasjoner som selvfølgelig skal lyttes til, men skal den norske arbeidslivsmodellen fungere også i fremtiden må alle som er en del av det organiserte arbeidsliv bidra til utviklingen. Den norske modellen er ikke forbeholdt Arbeiderpartiet, men alle ansvarlige politiske partier som er representert på Stortinget.

Det hviler et stort ansvar på regjeringspartiene og KrF dersom Arbeiderpartiet tar kontakt for et stabilt nasjonalt forlik for sikring av den norske modellen. Jeg forutsetter at regjeringspartiene og KrF tar positivt imot en eventuell invitasjon fra Arbeiderpartiet om rammebetingelser for den norske modellens rammevilkår. Det vil neppe stå seg for historien om regjeringspartiene og KrF ikke kommer Arbeiderpartiet i møte på dette området.

Hans-Erik Skjæggerud
leder i Parat

● Eksamen

Vurdering for prestering

● Eirik Holden

sentralstyremedlem i Elevorganisasjonen

FOTO ELEVORGANISASJONEN

Den norske skolen er ikke dårlig, men det finnes masse forbedringspotensial. Det mest naturlige stedet å starte er i måten vi vurderer elevene på. Dagens system for undervis- og sluttvurdering er ikke god nok.

Måten vi gjennomfører eksamen på og hvordan vi setter standpunkt, beskytter ikke elevenes rettssikkerhet og gjør det enklere å ha ulike vurderingsmetoder rundt om i hele landet. Ingen elever får den samme skolegangen. Vi vil ikke at alle skal gjennom samme kverna. Vi vil at det skal være tilrettelagt opplæring for hver enkelt elev, ikke lokale forskjeller i hvordan man praktiserer eksamen som gjør at skolegangen er individuell.

I dagens skolesystem puffer vi ikke for å lære. Vi puffer for å score høyt på prøver, eksamen, PISA-tester og nasjonale prøver, ikke for å lære. Det er fort gjort å glemme at man skal danne og utdanne, ikke bare måle. Vi må skape et større fokus på elevenes tilbakemeldinger, ikke bare tall. Når man får igjen en prøve i dag, er ikke tilbakemeldingen relevant lenger, vi blir umiddelbart til siste side for å se karakteren vi har fått. Går det dårlig, er prøven kastet i papiravfallet før du får sagt fagfornylse, og går det bra, tar vi den med hjem og viser frem. Men det er jo ikke derfor vi testes. Vi burde testes så vi vet hvor vi har forbedringspotensial og hvordan vi kan bli enda bedre, ikke for å vite hvilket terningkast vi får.

Derfor vil vi fjerne eksamen som vi kjenner den i dag og gjøre den til noe nytt, moderne og bedre. Vi må ha en vurdering som fremmer læring, ikke skippertak som går i glemmeboka dagen etter. Det nye systemet må ivareta elevens rettssikkerhet, sette et skarpt skille mellom endelig og undervisningsvurdering, og sikre en lik og rettferdig karaktersetting på alle skoler.

Det må være mer forutsigbart, for eksempel henger det ikke på greip at elever har 20 prosent sjanse for å trekkes ut til eksamen på videregående trinn 1. Elevene må vite hva de går til, og det må være lagt opp til at de faktisk kan forberede seg skikkelig i forkant, slik at de vet hva som skal skje. Det kan ikke være slik at elever får forskjellig antall eksamens karakterer på vitnemålet basert på lottotrekning på kontoret til Utdanningsdirektoratet.

Vi vil ikke at alle elever skal vurderes likt, men vi vil at alle skal ha samme utgangspunkt. Så kan man heller tilpasse vurderingen og undervisningen ut ifra det eleven trenger. Vi vil lære, ikke bare prestere.

Når individet begrenses til sin diagnose

● **Nanna Natalia Karpińska Dam Jørgensen**
doktorgradsstipendiat i helsevitenskap
FOTO PRIVAT

Diagnosesetting har ikke alltid helsegevinst for øye.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Diagnostikkens eksistens er hensiktsmessig med tanke på å forhåpentlig få rett behandling, til rett tid og med gunstig utfall. Det er imidlertid ikke alltid diagnosesetting har helsegevinst for øye. Noen ganger blir en diagnose inngangsporten til hjelpeapparatet der som individet er i en gråsonen av hva som er årsakene for dets symptomer, og begrenses deretter – slik som Theo.

Theo

Theo utviklet seg tilsynelatende som en helt «normal» (normalitet er relativt) gutt til hans språk fortsatte å utebli i en alder av 2 år. Det viste seg at han hadde hatt tette øreganger og i all hovedsak hørt lite av sin omverden, selv om han hadde interagert med, observert, tatt og følt på den. En meget alvorlig glipp fra helsevesenets side med alvorlige konsekvenser for et barns funksjonelle og sosiale utvikling. Senere konstaterte fagfolk at han hadde det som i dag har blitt en paraplybetegnelse for en gruppe utviklingsforstyrrelser med utpreget funksjonsnedsettelse: autismespektrumforstyrrelser.

Autismespektrumforstyrrelser omfatter blant annet autisme, Asperger og Retts syndrom, for å nevne noen. Theo kunne ikke entydig plasseres innenfor noen av disse, da han åpenbart ikke hadde de typiske kognitive, psykiske, fysiske og sosiale funksjonsnedsettelsene til noen av diagnosene. Likevel, i samråd med, eller rettere sagt etter overbevisning av, foreldrene, ble han gitt diagnosen «atypisk autisme» for å få tilgang til hjelpeapparatet: bistand, sykmelding, tiltak, terapi, medisiner, oppfølging og ytelser.

Slik ville han kunne bli tilbudt utredning av spiss-spesialister og få tilbud om spesialpedagog i barnehagen og videre spesialundervisning i skolen for å få dekket spesialisthjelp til å utvikle sitt språk og sosiale evner. Dette kan forbindes til Kittelsaa og Tøssebro (1) betegnelse av «de krevende tilgangsprosessene» som foreldre ofte opplever for hjelpen blir tildelt. En diagnose kan med andre ord være inngangsdøren til hjelpeapparatets tjenester, har man bare kommet igjennom køen til/nåloyet av anerkjente utrednings-

prosedyrer eller diagnostiseringsprosesser.

Mens en diagnose, rent etymologisk sett, bare er ment å gi kunnskap om årsakene til symptomer og stadfeste eller erkjenne tilstedeværelsen av en lidelse.

Den tildelte diagnosen

Etter denne dagen ble Theo omtalt som «den autistiske gutten» og foreldrene hans som «mam-maen/pappaen til den autistiske gutten» i ulike helsesettinger og utdanningssammenhenger. Theo ble begrenset til og definert av sin diagnose han «fordelaktig» hadde blitt tildelt, og ble også behandlet deretter. Kristina, hans mor, er den dag i dag rask med å rette opp slike oppsummerende uttalelser ved å si at «Theo er ikke autistisk, han har bare visse autistiske trekk» for at alle som er i kontakt med gutten hennes skal se ham for personen han er og ikke den tilskrevne diagnosen. Foreldrene har også poengtert at Theo skal gå på «vanlig» skole, på den samme som hans eldre bror, og få spesialistundervisning fremfor å gå på såkalt «spesialskole» for å mest mulig «normalisere» hans tilstand.

Grunnen til foreldrenes valg av «vanlig skole» er at en diagnose kan utelukke noen fra en kategori mennesker, putte noen i en bås, skille mellom helse og uhelse, klassifisere normalitet og avvik, og har store konsekvenser, både for enkeltindividet og samfunnet, juridisk, økonomisk, sosialt og psykologisk (2). Faren, blant annet med å tilskrive og omtale noen som en diagnose, er at man ikke ser personen bak diagnosen, dens historie eller levde liv, foruten symptomer. Konsekvensen kan og blir ofte den at personen bak diagnosen til slutt identifiserer seg med og blir værende i diagnosen fordi omkringstående personer definerer og behandler personen deretter, ut ifra sosialt oppfattede eller strukturelt definerte begrensninger en slik person ansees å ha, uten å motivere eller tro at individet kan nå sine såkalt høyere proksimale utviklingssoner (3).

Dette ble likevel Theos tilfelle; han ble riktignok av og til tatt ut til spesialundervisning og ikke sendt på spesialskole, men likevel satt i en gruppe med andre spesialisttrengende barn med enda alvorligere funksjonsnedsettelse (og individuelle behov), uten

«En diagnose kan være inngangsdøren til hjelpeapparatets tjenester.»

«Den endelige definisjonsmakten er altså tillagt spesialistene. Dette monopolet sier noe om deres makt og autoritet.»

at hans individuelle behov ble sett, hørt eller pleiet i form av stimulerende aktiviteter til enhver tid tilpasset og utfordrende hans nivå (til tross for foreldrenes tidvise anmodninger). Gruppen bar dessuten preg av stadige utskiftninger av hjelpeassistenter, vikarierende for det som skulle være 1–1 utdannede spesialpedagoger.

Hvis det er noe grunnleggende autismespektrumforstyrrede individer (per definisjon) trenger, er det fremfor alt stabile trygghetspersoner: «tiltak må være planlagte, godt forberedte, kontinuerlige og helhetlige (...). Små endringer i livssituasjonen kan ha store konsekvenser for livskvaliteten» (4). NOVA-rapporten (5) avslører at foreldre til barn med funksjonsnedsettelse opplever hjelpetjenestene som fragmenterte, at informasjonen de får eller tilgang til tjenestene de har krav på, er tilfeldig, og at hjelpens kvalitet varierer og er sterkt avhengig av enkeltpersoner i tjenestene, eller dem selv, særlig mødre, slik som Kristina.

Tjenestenes forsvarlighet

Denne konkrete, men åpenbart ikke unike skolesituasjonen for Theo (skal vi tro alle folkemunnhistorier) er tydeligvis et resultat av begrensede ressurser i kommunenes helse- eller utdanningssektorer. Dette til tross for at det i utgangspunktet finnes tydelige strukturelle føringer, lover faktisk, for samhandling mellom ulike sektorer og aktører, som skal sikre individets rett til behandling og oppfølging, samtidig som det skal bevare dets autonomi. Autonomi som i å anerkjenne individets evne til handling, eller besittelse av makt til å handle (6). Og i diagnosesammenheng kan både individ og pårørende føle seg maktesløse for strukturelle begrensninger eller overkjøringer. Som Clark (7) skriver: «Noen ganger er ressursene som det åpenbart er et sårt behov for, rett og slett ikke til stede».

Lov(nad)en om den såkalte individuelle planen (IP) med en kommuneoppnevnt koordinator når brukere/barnet benytter to eller flere helse- og omsorgstjenester (8) forblir ofte bare en rett, og ikke praksis. Foreldrene blir koordinatorene som løper dør-i-mellom alle institusjoner som pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), Statped, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og Barnehabiliteringstjenesten.

Til tross for klare politiske, juridiske, økonomiske og strukturelle rammevilkår som skal ligge til grunn for eksempel en skoleinstitusjons handlingsrom, opprettholdes ofte eksisterende dominerende diskurser og amputerte eller improviserte praksiser (9).

«Spørsmålet om god samhandling eller ikke, dreier seg om respekt for pasientens integritet og behov, om kvaliteten på tjenestene, og i verste fall om forsvarligheten av tjenestene.» (10) Det som burde være et profesjonelt tverrprofesjonelt samarbeid (TPS) av en bro mellom en systemverden (hvordan institusjoner regulerer individer med sin politikk) og livsverden (barns/foreldres behov for sosial og funksjonell integrasjon som privatpersoner) raser derfor altfor ofte sammen. Har Norge virkelig ikke råd til å prestere mer for sine hjelpetrequende, og er slike helsetjenester etisk forsvarlige med tanke på forsvarlighet?

Selv om en diagnose kan gi såkalte rettigheter, fraskrive et menneske ansvar for hvordan det er/har blitt, eller la det «hvile i en diagnose» for å unnsnippe eventuelt samfunnspress eller forventninger til det, kan en tilskreven diagnose, betegnelse eller merkelapp også utestenge «den merkede» fra det «ordinære» fellesskapet og muligheter andre har eller blir tilbudt. Spørsmålet er så hvem som besitter makten til å bestemme hvor folk skal tilhøre eller hvordan de skal omtales, avhengig av hvor psykisk- eller kroppsliggjort deres lidelse eller diagnose er.

«For at en diagnose skal eksistere, må den forhandles frem» (11, s. 332). Den forhandles, formes, fremheves, utfordres og rangeres av ulike aktører. Faglige, politiske, teknologiske, kulturelle og økonomiske faktorer spiller inn. Den endelige definisjonsmakten er altså tillagt spesialistene. Dette monopolet sier noe om deres makt og autoritet (Ibid.). Dette innebærer altså at de utøvende profesjoner har et regjerende grep om våre liv og kropp (Farsethås, 2009) og makt til å definere oss med diagnoser, en merkelapp som kan (for) følge oss livet ut.

Til tross for slik maktbruk, må vi ikke glemme at en diagnose ikke nødvendigvis er riktig eller evigvarende, eller kan tilbakekalles på grunn av feildiagnostisering (som ikke alltid er en likefrem sak grunnet «profesjonsproteksjon»). Vi må heller ikke glemme at ens identitet er i stadig forhandling og utvikling med ens relasjoner og sosiale omgivelser over tid (13), eller i alle fall de man har eller får tilgang til (hvis også avhengig av andre) gjennom livet.

Man skal derfor være veldig varsom med bås- og diagnosesetting. Vårt norske diagnosesystem, ICD (International classification of diseases, injuries and cause of death), tilrådet av WHO, er tilnærmet APA (American Psychological Association) sitt DSM (Diagnostic and statistical manual of mental disorders) diagnosesystem. DSM-III diagnosesystemet har vært rådende i den vestlige verden siden 1980-tallet. Det har siden da kommet ytterligere versjoner av DSM.

Med nye versjoner/utbedringer, kommer det som regel også barnesykdommer/svakheter og kritikk. Den sannsynligvis mest slående kritikken kommer fra tidligere DSM IV-redaktør, Allan Frances, selv. Han anklager diagnosesystemet for å ha ført med seg en utbredt medikalisering og bidratt til «tre falske epidemier», nemlig ADHD, autisme og bipolar lidelse hos barn (14). Dette setter dermed autisme, eller hvordan vi definerer eller (over) diagnostiserer et individ, og særlig barn, i et helt nytt lys. Noe som sosialt sett virker patologisk, trenger dessuten ikke nødvendigvis å være biologisk unormalt, men i stedet et resultat av miljøfaktorer.

Du og jeg og vi to

«Du er deprimert», «hun er bipolar», «han er autistisk»; «jeg har skoliose», «vi har Tourettes syndrom», «han har MS». Det virker som om vi i vårt språk er våre psykologiske lidelser, mens vi bare har eller bærer på våre fysiske eller nevrologiske sykdommer. Det kan likevel være en vesensforskjell hvordan vi beskuer, betrakter og behandler et individ, og hvordan det opplever seg selv i konteksten av en diagnose og sitt videre livsløp. Med en diagnose risikerer et individ å miste sin allerede etablerte identitet innenfor et fellesskap/samfunn med flytende/utskiftende identiteter, preget av den kommersielle og raskt omskiftende tiden vi lever i (15). Spørsmålet om identitet blir viktig når man står i fare for å bli utvasket eller miste seg selv (16). Så la oss tenke

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

over dette neste gang vi taler om en venn, pasient eller fremmed, slik at vi ikke begrenser og definerer vedkommende ut ifra en ren strukturell diagnose som ikke har noe med deres «persona» å gjøre, selv om lidelsen eller symptomene kan påvirke deres psykiske eller fysiske funksjonalitet. Om vi prøver igjen:

Theo er en livsglad gutt, av og til utålmodig og utagerende, eller skrikende og hylende, som de fleste andre barn. Han er opptatt av biler, som sin eldre bror, liker å leke på lekeplassen med de andre barna, og er en «klemmer». Han skjeler litt, men ser likevel bra og er i stand til å peke ut og beskrive ting med de ordene han kan, selv noen på spansk (da han er tospråklig). Han skulle gjerne kunnet flere, men på grunn av sine tette øreganger har han gått glipp av grunnleggende hørselsinntrykk og læring. For at han skulle få tilgang til spesialistopplæring, diagnostiserte spesialistene ham innenfor det som lå hans symptomer nærmest: autismespektrumet. Han har per definisjon ikke autisme, men muligens hva man anser som autistiske trekk. Foreldrene håper han en dag vil oppnå sine personlig fullverdige språkferdigheter uten å klassifiseres som autistisk på grunn av sin nåværende nedsatte talefunksjon.

Nå ser vi ikke lidelsen eller diagnosen for bare symptomene, men Theo mer for det individet han er, og ikke trekkene han eventuelt har.

I stedet for å fokusere på diagnosesetting, bør diagnostiserings- eller rettere sagt utredningsprosessen altså være en samhandlende prosess mellom individ, pårørende og aktører. Utredning bør bidra til å konkretisere symptomer og kartlegge hva som hjelper i ulike situasjoner ifølge Ekeland (17, s. 83): «om å skape mening, fordi mening er å mestre – det gir også motivasjon og retning til å handle». Like viktig er det å oppdage individets udekkede behov og tilgjengelige ressurser (personlige, psykologiske, fysiske, sosiale, kulturelle, materielle) som kan være med på å gi styrket mestringsfølelse, personlig vekst og utvikling hos det gjeldende individet (Ibid.).

Det ville i så fall være i tråd med brukermedvirkning og erfaringsbasert kunnskap i praksis. Dette er i vinden for tiden, og bør gis mer rom fremfor å avgrense og lukke individer inn i diagnoser basert på allmenne skåringskriterier og ikke individuelle forskjeller som vi så fint påkaller i det daglige, men ikke alltid tar hensyn til.

«En diagnose (...) er bare ment å gi kunnskap om årsakene til symptomer og stadfeste eller erkjenne tilstedeværelsen av en lidelse.»

Referanser:

- 1. Kittelsaa A., Tøssebro J.:** Foreldrenes erfaringer med hjelpeapparatet. I: Tøssebro J., Wendelborg C., red.: Oppvekst med funksjonshemming. Familie, livsløp og overganger. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2014: 153-179.
- 2. Ekeland T.-J.:** Psykiatridiagnoser – En kunnskapskritikk. Tidsskrift for Norsk psykologforening, 2014; 51 (9): 715-722.
- 3. Vygotsky, L.S.:** Mind in Society–The Development of the Higher Psychological Processes. Cambridge, Massachusetts & London: The MIT Press, 1978.
- 4. Autismespekteret** – En kort innføring. Oslo: Autismeforeningen i Norge. <https://autismeforeningen.no/autismespekteret/> (05.01.2018).
- 5. Demiri A. S., Gundersen, T.:** Tjenestetilbudet til familier som har barn med funksjonsnedsettelse. NOVA-rapport nr. 7/16. Høgskolen i Oslo og Akershus: Velferdsforskningsinstituttet NOVA, 2016.
- 6. Petersen, A.:** Governmentality, Critical Scholarship, and the Medical Humanities. Journal of Medical Humanities 2003; 24 (14): 187-201.
- 7. Clark, C.:** From rules to encounters: Ethical decision-making as a hermeneutic process. Journal of Social Work 2011; 12 (20): 115-135.
- 8. Om individuell plan og koordinator-formål og rettigheter.** Retten til Individuell Plan. § 16 Pasientens og brukerens rettigheter. Oslo: Helsedirektoratet, 2018. <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/rehabilitering-habilitering-individuell-plan-og-koordinator/seksjon?Tittel=om-individuell-plan-og-8179> (05.01.2018).
- 9. Reeves, S., Lewin, S., Espin, S. et al.:** Interprofessional Teamwork for Health and Social Care. Chichester: John Wiley & Sons Ltd, 2011.
- 10. Samhandlingsreformen** – Rett behandling-på rett sted-til rett tid. Stortingsmelding nr. 47/2008-09. Oslo: Det Kongelige Helse- og Omsorgsdepartement, 2008-09.
- 11. Lian, O. S., Bondevik, H.:** Diagnosenes sosiologi: medisinske forståelser av utmattede kvinner-før og nå. Sosiologisk tidsskrift 2013; 4 (21): 329-352.
- 12. Farsethås, H. C.:** Disiplin, biopolitikk og regjering. Foucaults maktanalyser. Agora: Journal for metafysisk spekulasjon 2009; 2-3 (27): 225-247.
- 13. Giddens, A.:** Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Cambridge Polity Press, 1991.
- 14. Frances, A.:** Saving Normal. New York: William Morrow/Harper Collins, 2013.
- 15. Bauman, Z.:** Liquid Modernity. Cambridge: Cambridge Polity Press, 2000.
- 16. Bauman, Z.:** Identity: Conversations with Benedetto Vecchi. Cambridge: Cambridge Polity Press, 2004.
- 17. Ekeland, T.-J.:** Diagnoser som kunnskap. I: Skjeldal E, red. Levd Liv-Antologi i anledning 10-årsjubileet for Nasjonalt Senter for Erfaringskompetanse innen Psykisk Helse. Skien: Nasjonalt Senter for Erfaringskompetanse innen Psykisk Helse, 2016: 67-83.

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2100 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bla. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv. Longyearbyen lokalstyre har oppgaver som er tilnærmet lik det en kommune har på fastlandet, og styres etter tilsvarende regelverk som for kommunene.

I Longyearbyen er det 2 barnehager: Kullungen Barnehage og Polarflokken Barnehage. Begge tilbyr barnehageplass for barn i alderen 1-6 år

Ledige stillinger i Longyearbyen lokalstyres barnehager

I forbindelse med midlertidig utvidelse av Polarflokken barnehage fra januar 2019, har Longyearbyen lokalstyre behov for følgende:

Pedagogisk ledere:

- Vi har ledige 2 stillinger i 100 % tilsetting

Barne- og ungdomsarbeider:

- Vi har ledig minimum 1 stilling i 100 % tilsetting

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadskjema se www.lokalstyre.no

Søknadsfrist 14.oktober 2018

NÅ UT TIL 207.000 LESERE

Fagbladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig- og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole. Du når ut til våre lesere som er lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styre i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren i Norge.

UTDANNING 12

Annonsefrist: 10. oktober

Utgivelse: 26. oktober

UTDANNING 13

Annonsefrist: 31. oktober

Utgivelse: 16. november

Du kan annonsere digitalt på **Utdanningsnytt.no**

Ta kontakt med
marked@utdanningsnytt.no
Telefon 24 14 23 30

Les mer: Utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO

• **Mitt tips** | 20 Fargerik innredning • **Reportasje** | 22 Læring i leir
• **Portrett** | 36 Hun reddet liv i skolekorridoren • **Gyldne øyeblikk** | 41 Da provokatøren snudde

UTDANNING

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

Vilde B. Riiser | Advokatfullmektig

Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

Lov
og
rett

Tvangsflytting av elever i videregående skole

Regjeringen foreslår at elever i videregående skole kan pålegges å bytte skole dersom de forårsaker et uforsvarlig skolemiljø for sine medelever.

I de alvorligste tilfeller av mobbing og trakassering er det allerede lovregulert at elever i grunnskolen kan bli pålagt å bytte skole. Regjeringen foreslår nå at også elever i videregående skole kan bli pålagt å bytte skole dersom de forårsaker et uforsvarlig skolemiljø for sine medelever. Dersom forslaget blir vedtatt, vil tvangsflytting av elever kunne bli et virkemiddel som skolene kan benytte til oppfyllelse av aktivitetsplikten i de mest alvorlige tilfellene.

Etter dagens regelverk kan elever i videregående skole bortvises fra undervisningen i inntil fem dager hvis de bryter skolens ordensreglement i alvorlig grad eller gjentatte ganger. Dersom bruddet er særlig alvorlig, kan elever bortvises for resten av skoleåret.

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Det er hensynet til de andre elevenes trygghet som må være avgjørende for om en elev som krenker andres rett til et trygt og godt skolemiljø, skal tvangsflyttes hvis lovforslag blir vedtatt. I dag kan bytte av skole skje frivillig, men som regel har offeret måttet bytte skole, og ikke den som krenker. I noen alvorlige tilfeller vil nettopp skolebytte kanskje kunne være det eneste tiltaket som reelt sett kan sikre andre elevers rett til et trygt og godt skolemiljø.

Sammenlignet med i dag, hvor bortvisning i inntil fem dager, eller for resten av skoleåret i de alvorligste sakene kan vedtas, kan et pålagt skolebytte kanskje også vise seg å være et bedre tiltak for eleven som flyttes enn bortvisning. Vedkommende

mister ikke retten til å delta i et skolemiljø, med den faglige og sosiale tilhørigheten og utviklingen dette innebærer. Enkelte elever som bortvises i dag, er kanskje allerede på vei mot å utebli fra skolen som sådan. Muligheten for pålagt skolebytte kan tenkes å være et mer hensiktsmessig og mindre inngripende tiltak også for eleven som tvangsflyttes.

Regjeringen foreslår at tre vilkår må være oppfylt før en elev kan flyttes;

1. Oppførselen til eleven som flyttes, må i alvorlig grad gå utover tryggheten eller læringen til andre elever.
2. Mindre inngripende tiltak enn tvangsflytting er ikke tilstrekkelig for å gi medelevene et trygt og godt skolemiljø.
3. Eleven selv, rektor og læreren til eleven skal ha blitt hørt før vedtak blir fattet, og andre tiltak skal være vurdert og helst prøvd ut.

I lovforslaget kommer det frem at departementet ønsker en høy terskel for at tvangsflytting skal kunne brukes som tiltak overfor en elev. Det skal ikke være noen enkel utvei, men det argumenteres med at muligheten for å benytte et slikt tiltak, å flytte en elev mot sin vilje, bør være den samme i videregående skole som i grunnskolen.

Departementet uttaler at den eventuelle lovendringen om tvangsflytting vil måtte være å anse som enkeltvedtak overfor eleven som blir pålagt flytting. Dette vil innebære at forvaltningslovens saksbehandlingsregler kommer til anvendelse, slik som rett til innsyn, kontradiksjon og rett til å klage. Departementet foreslår at Fylkesmannen skal være klageinstans for vedtak om pålagt skolebytte.

Vedtaksmyndigheten skal ifølge lovforslaget ligge hos skoleeier (fylkeskommunen), men også Fylkesmannen skal kunne vedta tvangsflytting på samme måte som situasjonen er for grunnskolene i dag.

Det gjenstår å se om lovforslaget blir vedtatt. Høringsfristen er 2. januar 2019.

«Det skal ikke være noen enkel utvei.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Steffen Handal | leder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Uklok opptrapping

I 2015 innførte regjeringen en forsøksordning med lærerspesialister. Senere har ordningen blitt utvidet. Nå skal satsingen trappes opp ytterligere: 50 friske millioner kroner tilføres lærerspesialistordningen i 2019. Budsjettet for ordningen var 85 millioner i fjor. Med de 50 friske på toppen vil det si at totalrammen for lærerspesialist neste år blir 135 millioner. Dette innebærer 600 nye lærerspesialister i funksjon fra høsten 2019. Totalt blir antallet omtrent 1200.

Opptrappingen kan ikke kalles annet enn uklok. Den bidrar til å svekke vår tillit til at dette er en forsøksordning. I stedet burde regjeringen tatt grep for å følge opp den evalueringen som ble gjennomført rett før jul i fjor. Det burde de gjort i samråd med dem som skal realisere ordningen ute i skolesektoren.

– Lærerspesialistene og rektorene deres er svært positive til lærerspesialistordningen, men ordningen trenger enda sterkere forankring i lærerprofesjonen.

Dette var hovedkonklusjonen i evalueringen av de to første skoleårene av forsøksordningen. Evalueringen slo videre fast at lærerspesialistordningen var lite kjent blant lærerne og at dette indikerte at ordningen har hatt begrenset betydning med hensyn til å utvikle skolen som lærende organisasjon.

I rapporten diskuterer forskerne lærerspesialistordningen som et tiltak for profesjonalisering av lærerrollen. De påpeker at ordningen i utgangspunktet legger til rette for at slik utvikling av lærerrollen skal skje *med basis i lærernes behov, og drevet av lærernes interesser*. Dette er helt avgjørende. Nettopp her knytter forskerne an til den kanskje viktigste lærdommen fra den rapporten Ekspertutvalget om lærerrollen la fram for to år siden: Vi har over en lengre periode hatt for ensidig vekt på profesjonaliseringstiltak ovenfra, det er nå behov for å balansere ut dette med profesjonaliseringstiltak som trekker på

lærernes egne erfaringer og vurderinger, dvs. profesjonalisering innenfra.

Når forskerne fra NTNU og NIFU samtidig peker på at «lærerkollegene kan oppfatte ordningen som et tiltak for profesjonalisering styrt av utdanningsmyndighetene», burde varselklokkene ringe i departement og direktorat. Dette understøttes av at flere av dem som i dag fungerer som lærerspesialister, har hatt andre lederoppgaver i lærerkollegiet tidligere. De kan for eksempel ha vært fagledere eller seksjonsledere. Flere av dem har fortsatt slike oppgaver ved siden av lærerspesialistoppgavene.

Hva skal egentlig spesialiststatusen handle om? Evalueringen viser at flere lærerspesialister med god grunn stiller spørsmål ved selve benevnelsen. De ser på sine kolleger som erfarne, kompetente og dyktige lærere. De ønsker seg ikke en lederrolle i det faglige feltet. De har ønsket om å være *tilretteleggere* for diskusjon og faglig utvikling – ikke en som forteller lærerne hva de skal gjøre. Å komme videre med oppfølging av disse ambisjonene er en grunnleggende forutsetning for at lærerspesialistordningen skal få legitimitet i lærerstanden.

Mange spesialister mener de har for lite tid til å gjøre de omfattende arbeidsoppgavene sine på en ordentlig måte. I dag får spesialistene maksimalt redusert sin undervisning med én undervisningstime i uken. Det er altfor lite. Om ordningen med lærerspesialist skal få legitimitet, må dette komme inn i avtalemessige former. Det er vi, som profesjonsorganisasjon, klare til å forhandle om når det skal være.

Det er ikke opptrapping som trengs nå. Det er forankring i profesjonen og tilstrekkelig tid til oppgavene.

«Utvikling av lærerrollen må skje med basis i lærernes behov.»

Rapport:

Lærerprofesjonen trenger et etisk råd

– Vi mener at Lærerprofesjonens etiske råd bør videreføres, sier førsteamanuensis Sølvi Mausethagen ved OsloMet.

Mausethagen er en av flere forskere ved Senter for profesjonsstudier ved OsloMet som har bidratt til rapporten «Evalueringsrapport av Lærerprofesjonens etiske råd».

– Alle vi har intervjuet, er enige om at profesjonen trenger et etisk råd, samtidig er alle også enige om at rådet ikke har kommet langt nok i arbeidet enda, sier forskeren.

– Et etisk råd kan bidra til å gjøre etikken mer synlig, til å styrke lærernes valg når de står oppe i etiske utfordringer og til å styrke profesjonen, forklarer hun.

Forskerne har blant annet sett på mandatet, sammensetningen, rammebetingelsene og måloppnåelse så langt.

Hvem skal sitte i rådet?

Samtidig som forskerne er tydelige på at lærerprofesjonen trenger et etisk råd, ser de flere områder der rådets arbeid kan gjøres bedre. De mener at blant annet rådets sammensetning, autonomi og rammebetingelser bør ses nærmere på.

– Vi mener at rådet bør jobbe med måter å nå ut på, både internt i profesjonen og eksternt, sier forskeren.

Særlig viktig er det å videreutvikle informasjonsrollen til rådet. Evalueringsrapporten har brukt vurdering som et eksempel på et konkret område med mange etiske problemstillinger.

I rapporten anbefales å se på rådets organisering og sammensetning. Forskerne peker på at rådet kan ha behov for mer formell kompetanse i etikk og at dette må avveies mot betydningen av å ha medlemmer med erfaring fra profesjonen. De peker på at rådsmedlemmene først og fremst skal oppfatte seg som forsvarere av lærerprofe-

ENIGE: – Alle vi har intervjuet, er enige om at profesjonen trenger et etisk råd, samtidig er alle enige om at rådet ikke har kommet langt nok i arbeidet enda, sier Sølvi Mausethagen, en av forskerne bak «Evalueringsrapport av Lærerprofesjonens etiske råd». FOTO ARUN GHOSH

sjonens verdier og etikk, ikke som representanter for en bestemt sektor eller medlemsgruppes interesser.

Foreslår referansegruppe

En konkret tilråding fra forskerne er å opprette en referansegruppe. Tanken er at den kan være en måte å ivareta hensynet til representativitet på, samtidig som den formelle kompetansen i etikk styrkes i rådet.

– I tillegg ønsker flere å få fram barn og unges stemme. En referansegruppe kan være en måte også å involvere denne gruppen på, sier Mausethagen.

Rådet har fått betydelig autonomi fra Utdanningsforbundet, noe som vurderes som svært viktig og bra for rådets arbeid. Forskerne spør om forbundet har overdrevet vektleggingen av rådets autonomi og på den måten unnlatt å bidra til å gi rådet en bredere forankring.

De peker på at det finnes måter forbundet kan vise uavhengighet på samtidig som det bidrar til å fremme rådets arbeid.

Landsmøtet avgjør

Lærerprofesjonens etiske råd ble opprettet våren 2016 etter vedtak på Utdanningsforbundets landsmøte i 2015. Landsmøtet vedtok samtidig at rådet skulle evalueres i løpet av perioden.

Formålet med rådet er å støtte opp om etisk forsvarlig praksis i utdanningssektoren og bidra til økt bevissthet og kunnskap om lærerprofesjonens etiske ansvar og verdier.

Om rådet skal videreføres, og i så fall i hvilken form, skal landsmøtet i 2019 ta stilling til. Evalueringsrapporten er tenkt som et kunnskapsgrunnlag til landsmøtesaken og forberedelsene til denne.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Mobbeparagrafen og lærerne

Opplæringsloven paragraf 9 A kan utfordre læreres rettssikkerhet. Utdanningsforbundets Steffen Handal vil ha en grenseoppgang mellom krenkelse, krittikk, uenighet og grensesetting.

I tilbakemeldingene til opplæringslovsutvalget har Utdanningsforbundet pekt på utfordringer med dagens regelverk og behovet for styrking av loven, blant annet når det gjelder elevenes skolemiljø i paragraf 9 A.

– Det er nødvendig med en grundigere diskusjon av grensene mellom hva som er en krenkelse, krittikk, uenighet eller grensesetting som elevene må tåle, mener Utdanningsforbundets leder.

Paragraf 9 A gjelder på skolen, på leksehjelp og på SFO/AKS.

Et regjeringsoppnevnt utvalg skal foreslå en ny opplæringslov og levere sin innstilling innen desember 2019.

Utdanningsforbundet gir også innspill når det gjelder lærerprofesjonens handlingsrom og skjønnsmessige lovbestemmelser, kompetanse, særskilt om videregående opplæring, voksnes rettigheter og samisk opplæring.

Når det gjelder paragraf 9 A, den såkalte «mobbe-paragrafen», har Handal i høst også skrevet et blogginnlegg på opplæringsutvalget.no.

Flere henvendelser

Han viser til at fylkesmenn nå rapporterer om at flere barn, foreldre, skoler og barnehager ber om hjelp til å løse mobbesaker etter at endringen i Opplæringsloven kom i 2017.

Handal understreker at alle elever har rett til et trygt, godt og helsefremmende skolemiljø uten mobbing og trakassering. Og at skolen selv sagt skal ha nulltoleranse:

– Slik loven er utformet, er det elevens opplevelse som er avgjørende. Fordelen med det er at skolen må ta elevens opplevelse på alvor, og ikke kan unnlate å følge opp.

– På den annen side erfarer vi gjennom enkelt-saker at elever og foreldre mener at eleven er krenket i tilfeller der læreren mener å ha satt en grense eller har kommet med krittikk som læreren mener eleven bør tåle.

Handal poengterer at når det varsles om en opplevelse av å være krenket, så kan det ikke automatisk konkluderes med at en krenkelse faktisk har skjedd.

Lærerens status?

Elev eller foreldre kan melde en 9 A-sak inn for fylkesmannen etter at den er tatt opp med rek-

tor. Ifølge paragraf 9 A-5 må rektor varsle ved mistanke om eller kjennskap til at en annen som jobber på skolen utsetter en elev for krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

– Når et subjektivt krenkelsesbegrep kobles til varslingsplikt, forsterkes utfordringene. Er det hensiktsmessig at rektor i alle saker skal varsle der det foreligger en «mistanke» om at en ansatt krenker en elev? spør Handal.

– Vi ser eksempler på at rektorer etter anklager

Opplev SETT 2018

Petter Schjerven er en av mange spennende foredragsholdere. FOTO KILIAN MUNCH

SETT er Skandinavias største utdanningskonferanse, og en møteplass med en rekke nytenkende foredragsholdere.

Vil du høre Petter Schjerven og mange andre, så kom til Lillestrøm og Norges Varemesse 28. og 29. november. Utdanningsforbundet er medarrangør med Oslo kommune og Akershus fylkeskommune.

I Norge holdes SETT for tredje gang, og har rukket å bli populært. Utover konferanseprogrammet er det en utstillingsdel med leverandører til hele utdanningssektoren. SETT er også en fin møteplass for lærere og ledere.

Noe for alle

Det er flere profilerte foredragsholdere, blant dem er Petter Schjerven, TV-profil med lærererfaring. I sitt humoristiske fore-

drag tar han deg med til språkets og kommunikasjonens verden. Pelle Sandstrak vokste opp med Tourettes, og snakker om hva som egentlig er normalt. I tillegg er det en rekke andre, både fra barnehage, grunnskole og videregående – både av og for lærere og ledere.

Konferansen har barnehage-, skole- og lederspor, du kan sette sammen ditt eget program. I år arrangeres også Teach-Meet med kjappe, relevante innlegg om gode undervisningsopplegg, og tips til strategier som øker læringsutbyttet. Innleggene holdes av lærere.

Årets tema er: Menneskelig intelligens – den nye digitale kompetansen? Helse og digital dømmekraft. Barnehagen i den multimodale hverdagen.

➤ Meld deg på og les mer på www.settdagene.com

nes rettssikkerhet

INNSPILL TIL LOV:
Det er over 20 år siden opplæringsloven i sin helhet er vurdert. Utdanningsforbundet gir innspill til utvalget som ser på regelverket.

ILLUSTRASJONSFOTO ADOBESTOCK

varsler skoleeier umiddelbart, uten å undersøke saken først. Det utfordrer de ansattes rettssikkerhet og skaper en del uro blant lærere.

– Det finnes saker hvor læreren burde ha fått status som «part» etter forvaltningsloven, og hvor læreren burde ha fått innsyn i saksdokumentene. Vi mener at opplæringslovutvalget bør drøfte spørsmålet om lærerens rettslige status i saker etter § 9 A-5.

Sakene må undersøkes og det må tilretteleg-

ges for både kontradiksjon og dialog, mener Utdanningsforbundet. Innledende prosesser, som oppstår ved varsling, bør omtales bedre og mer avklarende enn i dag – for eksempel som rundskriv.

Handal påpeker at rektor i andre personalsaker har mulighet for å gå dypere inn i saken før hun varsler. Utdanningsforbundet etterlyser mer rom for skjønn.

Bilforsikring med topp bonus

Nå får du som medlem 75 prosent bonus ved bestilling av vår bilforsikring. Fordelen gjelder ved nye bestillinger og er uavhengig av alder, bosted og nåværende bonus. Har du mer enn to bonusreducerende skader de siste to år, vil din nåværende bonus overføres fra tidligere selskap.

FORDEL: Som medlem får du nå 75 prosent bonus ved bestilling av bilforsikring. FOTO OKTAN/TRYG FORSIKRING

Les mer og bestill på udf.no/bilforsikring

Kurs

Kurs for samfunnsfaglærere

17. oktober arrangerer vi kurs for samfunnsfaglærere i Lærernes hus. Det gir deg konkrete tips og ideer til elevaktiverende undervisningsoppbygg samt en gjennomgang av ulike vurderingsformer og muntlig eksamen. Kursets faginnhold er hentet fra videregående skole, men metodikk og vurderingsform som presenteres er aktuelt også for lærere i ungdomsskolen. Kursholdere er Eva Kosberg og Morten A. Iversen.

Pedagogisk ledelse i barnehagen

18. oktober inviterer vi til kurs i Lærernes hus for pedagogiske ledere i barnehagen. Målet er å løfte frem forståelser for hvordan barnehagelærerprofesjonen kan tydeliggjøres internt i barnehagen, og hvorfor det er viktig at pedagogiske ledere synliggjør sine profesjonskunnskaper og bruker sitt profesjonsspråk i hverdagen. Kursholdere er Pia Sundvall og Tonje Skoglund.

Mål: Hva skal elevene strekke seg etter i arbeid med faget?

FOTO KATRINE LUNKE

Kurs for lærere i kunst og håndverk

25. oktober blir det kurs om faglig progresjon og vurdering i kunst og håndverk. I Lærernes hus blir du introdusert til ulike modeller du kan ta i bruk for å analysere egen vurderingspraksis og skape sammenhenger mellom verksteder for elevene. På kurset får du også en oppdatering om prosessen med nye læreplaner i faget, og du blir utfordret til å komme med innspill. Kursholder er Eva Lutnæs.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE MEDLEMSTILBUD

Her finner du oversikt over dine medlemstilbud i Utdanningsforbundet. For utfyllende informasjon les mer på udf.no/medlemstilbud eller last ned appen «UDF medlem» fra App Store eller Google Play.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Sone 1: kr 1476 per år.
Sone 2: kr 1176 per år.
Sone 3: kr 972 per år.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Familie kr 1296,- per år.
En person kr 756,- per år.
Familie over 70 år kr 1944,- per år.
En person over 70 år kr 1128,- per år.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie. Pris kr 888,- per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år. Pris per barn 1212,- per år.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke. Pris baseres på alder og valgt forsikringssum. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke spesialtilpasset studenter. Pris kr 996,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert. Familie kr 3000,- per år. En person kr 2400,- per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Utdanningsforbundets husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser. Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Utdanningsforbundets bilforsikring ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring. Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYGG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

LES MER PÅ UDF.NO/MEDLEMSTILBUD

Utdanningsforbundets bilforsikring

Her ser du noen av medlemmene som har Utdanningsforbundets bilforsikring. Vår forsikring har 75% bonus, unike dekninger og svært god pris. Når mange står sammen blir betingelsene bedre. Fellesskap lønner seg!

Les mer på udf.no/medlemstilbud

**75%
bonus**

Neste utgave av **UTDANNING** kommer 26. oktober

I mellomtiden kan du holde deg løpende oppdatert på nyheter i utdanningssektoren på **Utdanningsnytt.no**

2 0 1 7

Fagpresseprisen

2 0 1 7

Graveprisen

Foto: Fotolia / contrastwerkstatt

UTDANNING

**FØRSTE
STEG**

BEDRE SKOLE

YRKE

spesialpedagogikk